

משה בירנבוים

נ"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

צוהש"ת

פרשת חיי שרה

צוה"ק (ד, ט) ויען לבן ובתואל ויאמרו מזה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב ולכאורה קשה להבין מאין צא לרשעים הללו לומר דבר כזה, קצלת דין שמים צאהבה, וצוה"ק הרי אנו רואים שכשצרת יעקב אצונו ע"ה מאת לבן הארמי, ללכת ארצה כנען, צפרשת ויאל אומר הכתוב (ל, ט) ויבא אלקים אל לבן הארמי בזולם הליכה ויאמר לו השומר כך פן תדבר עם יעקב בוטב עד רע, וכל זאת אפילו שהש"ת אמר לו צפירוש לא לדבר עם יעקב מטוב ועד רע כלל זאת ממשיך הכתוב דכשהשיג לבן את יעקב אמר לו (ל, ט) יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלקי אביכם אמיש אמר אלי לאמר השומר כך מדבר עם יעקב בוטב עד רע. דרואים שלבן הרשע אע"פ שהקצ"ה אמר לו שלא ידבר עם יעקב מטוב עד רע, כלל זאת מדבר אליו ואומר לו שיש לאל ידי לעשות לו רע, ואיך כאן ללא שהש"ת נגלה אליו, וכלל זאת אומר לבן מיד "מה" יאל הדבר לא נוכל דבר אליך וגו'".

אלה דהענין הוא, שצורר ונכון הדבר, שאין שום כח כלל צוים נצח לעשות צעמנו שום פעולה לטוב ולרע, אלא צומו של הש"ת שמחיה אותנו כלל רגע מחדש, ואם יפסיק חלילה מאתנו לרגע אחד השגחתו ית' הרי לאין ולאפס היינו, אלא דכיון דחפץ ה' להיטיב עם צרומו לבן נתן לנו כוח הצמירה כדי שלא יהא נהמא דכסיפא וכו' וכו' ואכמ"ל, וצעמס כל השתלמותינו צעניי גשמיות אין צוה צעמס שום תועלת אלא דמחויבים אנו צכך ולכן צריך להשתדל אצל לא דמועיל צמשהו.

(וראחי לומר דבר זה, אצל כיון שנתן לי הש"ת מחצבה זו לבן אכתבהו, ואם אינו נכון לומר כן אודה לאלו שיעמדיני על האמת, דהנה אנו רואים צפרשתנו (כג, ט) "צכסף מלא יתננה לי" ואומר רש"י ו"ל אשלים כל שוויה וכן דוד אמר לארונה (דה"א כא, כג) צכסף מלא ע"כ. ומה מוסיק רש"י צוה, אלא דלנע"ד שג' מקומות אנו רואים שנקנו צכסף, א' מערת המכפלה צפרשתנו, צ' שכם שנקנה ע"י יעקב, ומוסיף רש"י את ג' שמופיע צנ"ך צגורן ארונה שזה הר הצמ, שאנו רואים שדווקא צאלו ג' מקומות הישמעלים נאחזים כלל כוחם יותר מצפאר חלקי ארץ ישראל, וללמד צא, דאם הש"ת נתן לנו את ארץ ישראל, הרי אין שום מציאות שיהא שייך לנו יותר מזה, ואם מוספים וגם קונים צכסף מלא, הרי זה רק גורע, דאין שום מושג להוסיק יותר צעלות מזה שקצלוהו מאת ה').

וכן יש הסתר פנים מכל אחד לפי דרגתו וכן צמשך הדורות נתגבר ההסתר פנים, ורק אלו שקצת רוצים לראות ומשתדלים צוה רואים השגחתו כלל פרט ופרט ממש.

וראיתי סיפור נפלא (צפפר מנחת אשר, לתלמיד החס"ס ז"ל) שבימי נרון החתם סופר ז"ע, בא לפניו אורח איש נכבד גביר ותי"ח, וביקש מוננו, היות ויש לו יחידה מוכשרת בכל המידות הטובות ויראת שמים, והוא רוצה לקחת עבודה בחור תלמיד חכם מופלג, והוא מוכן ליטאת בכל ההוצאות וכל מחסורו עליי, באופן שיוכל ליטבת על התורה בלי שום דאגת פרנסה ולכן מבקש מוח"ס שיבחר עבורו את התלמיד הכי נבחר מתוך ישיבתו, רבינו השיב לו, כי הוא מוכן לעיין ולבדוק, ואמר להאורח, שיש צוה לאכסניתו במלון, וכאשר יחליט על התלמיד מובחר הישיבה, ישלח אתו אליו ככתב סגור, והיה כאשר יביא אליו הבחור ככתב כתוב מוננו, תהיה היכולת בידו לדבר אתו בד"ת ולתהות על קנקנו.

האורח שב למלון, והח"ס כתב ככתב בזה הלשון "הבחור מוביא אתו ככתב זה, הוא התלמיד המובחר של ישיבתנו, והוא ראוי להיות חתן עבור בתו המושלמת", הח"ס שלח אחרי תלמידו אהובו המובחר, שכונו נתן פייטל, מסר לו המכתב, וביקש שישור לבית המלון שם נמוצא האורח, ואמר לו: תמסור לפלוני העשיר ככתב זה, ותמתין עד שיגבור לקרותו, כי אולי ירצה להשיבני דבר על ידך.

הבחור לקח המכתב על מנת לקיים שליחות רבו, אך בעיניי חזר ללימודו, וכעבור זמן, כשרצה ללכת לבית המלון, הרגיש קצת חולשה, ונמלך בדעתו וביקש מחבירו הטוב אשר אנשיל שיהוא ילך במקומו לקיים שליחות רבו, וכך היה, הבחור אשר אנשיל הלך לבית המלון, ושאל על אותו אורח, האורח בא לקראתו בפנים מאירות, וכאשר פתח את המכתב וקראו, נכנס בדברים עם הבחור, ומיד ברגע הראשון היה מלא התפעלות על מראהו הטוב תבונתו וידעתו הרבה בש"ס ופוסקים, ופטרנו לשלום, מיד שלח האורח ככתב לח"ס, היות והבחור מוצא מאד חן בעיניו, ובכן בזמן הקרוב יגיע עם מושפחתו לגבור הענין כבי טוב.

כעבור זמן קצר הגיע האורח, והתקשר עם הבחור אשר אנשיל, והציע לו, שראשית דבר הוא רוצה לגשת אתו אל החת"ס לקבל ברכתו, ואח"כ יגמרו הפרטים, האורח הגיע לח"ס עם הבחור אשר אנשיל, והחת"ס תמוה מאד, כי הוא הרי שלח בשעתו את הבחור רבי נתן, אחרי בידור קצר, נודע לח"ס כל המועשה, כי ר' נתן שלח במקומו את חבירו ר' אשר אנשיל, והפטיר: אם מוח' יצא הדבר – שיהיה השידוך במוצי"ט! ואכן רואים אנו: מוחשמים הכריזו "בת פלוני לפלוני".

וכן בספר יגדיל תורה מוביא את הסיפור הידוע שהיה אצל הגאון רבי שכוואל שטראשון בעל הגהות הרש"ש על הש"ס, ניהל גנ"ח. פעם לוח יהודי מוילנא מאה רובל ליטליה חדשים. בהגיע זמן הפרעון נכנס הלוח לביהמ"ד, אמר לרש"ש שהוא מחזיר את חובו, והניח שטר של מאה רובל על הגמרא. רבי שכוואל שהיה שקוע בסוגיא, נענע בראשו מופאת הנימוס והמושך בלימודו. כאשר סיים, סגר את הגמרא מובלי לשים לב לשיטר שבתוכה, והניחה בארון. הרש"ש בדק את רשימת החובות מידי פעם, כאשר הבחין שהיהודי לא שילם, שלח להזכירו שיפרע את חובו. הלוח הגיע וטען: הרי שלמתי למע"כ את החוב, הנחתי לפניו שטר של מאה רובל, כשישב בביהמ"ד. רבי שכוואל התעקש ואמר שאינו זוכר כלל סיפור כזה, כדובר בכספי ציבור ואינו יכול לעבור ע"ז בשתיקה. הוא תבע את הלוח לדין תורה, וכשנתפרסם הדבר בעיר, הצדיקו הכל את הרש"ש ושפכו על הלוח קיתונות של בוז. הוא פוטר ממוקום עבודתו, האנשים הטילו ספק בישרו. בנו המצויין, שלמד בישיבה בוילנא, ברח מן העיר בבושת פנים.

באחד הימים עיין רבי שכוואל באותה גמרא, והנה לפניו שטר של מאה רובל. הוא נזכר, שבאותו יום למד בגמרא זו, והיהודי הניח לפניו את השיטר, ותהה כיצד יפיים את היהודי. רבי שכוואל מיהר לקרוא אליו את המוסקו, ואמר לו: כיצד אפייסך על הסבל שנגרם לך בגני, אבקש שליחתך בפומבי, וידעו כולם כי אין בך אשם'. היהודי שהיה שבור ורצוץ, אמר: בשבילי זה לא יועיל, כולם יאמרו כי נחמת רחמנות החלטת לומר כן, אף אחד לא יאמין לדבר. בני ברח מן העיר, ומה תועיל לי שליחתך? ענהו הרש"ש: קרא לבנך אלי, ואקחהו חתן לבתי! (היתה זו נערה יתומה ממושפחת שגדלה בביתו כבת). היהודי לא מוצא מקום לנפשו מרוב שמחה, מעולם לא חלם שיוכח להיות מוחותנו של הרש"ש. תוך כמה ימים קם השידוך והיה. אנשים סחו כי היה זה זיווג מושמים, אך הוא לא היה יוצא אל הפועל, אם לא יד' הי' שסובבה את כל המאורע. אכן, מוח' יצא הדבר!

זה הענין שגם צומנינו שיש הסתר פנים גדול, וגם לרשעים שמתמיד היה להם הסתר פנים, אס לא עוצמים עיניי ממש, אז רואים

בשידוכים שאין זכות האדם לעשות מאומה, והכל מנוהל מהש"ת, כמו שראיתי בשם החזו"ח שכיח יש הסתר פנים בכל דבר, ורק בשידוכים רואים בחוש שאין צדינו שום יכולת.

וכדאיחא בשם הרה"ק הר"ם מגור ז"ע עה"פ ואבוא היום אל העין (כד מ"ב). וברש"י היום יאחזי והיום באחי, מכאן שקפנה לו הארץ ע"כ. כל זיווג של בר ישראל בא באמצעות ניסים, וראיה לזה, דאליעזר עבד אברהם בלכתו לקחת אשה לינחק קפנה לו הארץ כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין נ"ה). ולמה הוצרך לזה, אך שהוא רמו לדורות שכל זיווג הוא בנס.

ובזה נפרש הענין הנ"ל שאמנם לצן היה רשע גמור, כדאיחא ביקש לצן לעקור את הכל, ולכן כשנגלה אליו הש"ת ואמר לו לא לדבר עם יעקב מטוב ועד רע, העיז הרשע ואמר ליעקב יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ידיע רצונו והתכוין למרוד בו, ואפילו שהש"ת דבר אליו בחלום, וידע שיש מנהיג לצירה, בכל זאת ידע שיש בחירה ובחר ברע, ואמר יש לאל ידי לעשות רע, ורק מפחד לא עשה כן, אבל פה בשידוך של רבקה, גם הרשע לצן הוצרך להודות, שזוהו אין שום הסתר פנים, ושאין צידו אפילו בחירה לעשות רע, ואין זכותו לעשות מאומה בדבר זה, וכיון שמה' יא' הדבר, לא נוכל לדבר אליך רע או טוב,

(ובע"פ הענין אם יש חובת השתלמות בשידוכים ישאל כל אחד את רבו, שמעתי מכמה נדיקים, שהשתלמות בשידוכים אינו חובה, דהרי ממילא אינו מועיל בכלום, ורק החירו זאת כדי להרגיע את האדם, וכן ראיתי בפר נעימות החיים בשם הגר"ז מצריסק ז"ל,

אבל ממורי כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנא"ח שליט"א שמעתי שיש חובת השתלמות גם בדבר זה (גם אם אינו מועיל בכלום) וכן דעת רוב הנדיקים, וכל אחד יעשה כדעת רבו בזה.)

וידוע מרבנותינו הקדושים שבכל חג וחג נתעורר הנסים שאירעו לאבותינו צימים ההם, גם לצניהם בזמן הזה, וע"פ סיפור הדברים מעורר ההשפעות שהיו צימים ההם גם לזמן הזה, לכן בזמן שעוסקים בשידוכים של אבותינו, מתעורר השפעת רחמים ומסכים צענין הזיווגים, והיו זמן מסוגל ביותר להתפלל על עניינם אלו, ויעזור הש"ת שכל הנזכרים לדבר יושעו משמי מרום זיווגם הנכון, ובמהרה ישמע צערי יהודה ובחזות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול אומרים הדוד את ה' זבאות, ובשמחה ובנחת תיושעון צב"א

ויהיו זויי שירה כו' (כ"ג, א)

פירש"י רש"י בת ק' כבת כ' וכו', וכת כ' כבת ז' ליופי. ונראה דרש"י ז"ל כיון דצבריו לרמו על ז' מדרגות שמחויב האדם להתנהג בהם כל ימי חייו. דהיינו האחד, להזהר ולהשמר במאד מאד מכל חטא ועון, שלא יעבור ח"ו על שום מצוות עשה ולא תעשה. ומדרגה ז', דהיינו גם דברים המותרים כמו אכילה ושתייה ומלבושים וכדו', צריך להכניס הכל אל הקדושה לכוון בהם לשמים. דהיינו אדם שמלביש עצמו ומקשט עצמו במלבושים וקשופים פים ונאים, יהיה כוונתו לקשט דיוקנא דמלכא כמבואר בגמרא, וכן בכל דבר יהיה כוונתו לשמים. וכאשר יתנהג כן, אזי כל מה שיהיה לו הן ממון והן מלבושים, יספיק את עצמו צמח שיש לו, וישמח בהם וחייו חיים שלו. אבל אם אין כוונתו בכל הנ"ל לשמים, אזי תמיד יחסר לו, ולא יהיה לו די סיפוק לעולם, וחייו אינם חיים, ואין החיים שלו.

וזה רמו פשוט בת ק' כבת כ', שלא היה צה שום חטא ממצות עשה ולא תעשה, וכת כ' כבת ז' ליופי, ומדרגה ז' דהיינו כמו תינוק שהוא מקשט עצמו, אין יודע להתפאר עצמו ולחשוך בקישוט

יקר, כך היתה שרה כשהיתה בת כ', שאז הוא עיקר התגברות לאדם למאומה, ליפות עצמו ולהתקשט ושאר ענייני עולם, והיא היתה כל כונתה בכל קישוטה והתיפוחה רק לשמים. (נעם אלימלך)

ויהיו זויי שירה בואה שנה ועשרים שנה וישבע שינים וגו' (כ"ג, א) וברש"י בת ק' כבת כ' לחטא וכו', ונראה לומר דהנה מטבע האדם כשהוא מוזקין ומגיע לשנת המאה שכבר עבר וצטל מן העולם, ורואה בעצמו שעדיין לא עשה שום מצוה להצדיק, ואף שמונה עשרה אחת לא התפלל כדת, ולא למד אף שורה אחת של תורה לשמה, נופל מזה ליאוש רח"ל.

אבל שרה אמנו היתה צבת ק' כבת כ' וכבת ז' שאז האדם עדיין בגבורתו ומצפה לעמיד מזהיר, שיתעלה להיות גאון הגאונים. וכן צבת ק' לא התייאשה לומר, מה אני ומה חיי, די לי שהייתי מרמה את עצמי עד עכשיו בתקות שוא, וכל ימי נכשלתי ולא עמדתי בנסיון, ומה אוכל להועיל עכשיו כשאני כחרס הנשבר, אלא בת ק' כבת כ' לחטא היינו שהתחזקה לחזור בתשובה בהיותה בת ק' כמו בהיותה בת כ'.

ו"ש רש"י שני חיי שרה - כולן שוים לטובה' היינו שממיד התחזקה בתקוה להש"ת אשר לא יחפון צמות המת כי אם בשבט רשע מדרכו וחיה, והנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה יתן לה כח ודעת לעבודתו ית"ש. (פניני שפע חיים)

ויהיו זויי שירה בואה שנה ועשרים שנה וישבע שינים.

בשם החי' הר"מ ז"ל, על מאמר חז"ל (צ"ר פ"ח) ר"ע הי' יושב דורש התחילו להתנמנם, ביקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר למלוך על קצ"ו מדינה. תבוא בת צמו של שרה שחיתה קצ"ו שנים ותמלוך על קצ"ו מדינות. וצריך להצין היאך דברים הללו עוררן משנתן.

ואמר הרה"ק דדבר זה הודיע להם. דראינו משום ששרה היתה קצ"ו שנה משום זה מלכה אסתר על קצ"ו מדינות א"כ החשבון הוא צעד כל שנה מדינה אחת. ולפי חשבון יוכל להיות לכל שבוע עיר אחת ולכל שעה עכ"פ כפר אחד אשר עולה לשווי' כמה וכמה אלפים. א"כ צבת אשר אדם ישן מעט יוכל להפסיד כמה אלפים. משום זה נתעוררו משנתן, והבין:

לספר לשירה ולבכתה (כ"ג, ב)

הרבה יגון ויסורים היו נזנת חלקו של הרה"ק רבי יצבי הירש הכהן מורימנוב ז"ע (תקל"ח-ל' מרחשוון תרי"ז) שסבל מרודות מוצער גידול בנים שלא נתקיימו רח"ל. ופעם באה הרבנית ובכתה על כך לפני רבו הק' מורימנוב, קרא לו רבו ואמר: עד כותי תהיה מומשיך נשכנות קדושות כל כך אשר לא תוכלנה להתקיים בעוה"ז... על אף כל היסורים שעברו עליו לא סר מודרכו בעבודת הקודש ועבד את קונו בשמחה.

ונראות יסופר. כי כשחלתה בתו, לאחר שנפטרו לו כבר י"ז ילדים ל"ע, ובהגיע ליל שב"ק התפלל תפילת קבלת שבת מתוך ריקודים ושמחה יתירה כדרכו ללא שינוי, ואף הסב לשלחנו הטהור בעת סעודת שבת בשמחה ובהתלהבות יוקדת. לפתע נשמעה קול זעקה כי בתו החולה גוססת כבר רח"ל. אזי כשישמע הרה"ק את זאת, סנך פניו על ידו כעין נפילת אפים איזה רגעים, ואח"כ פתח את פיו הטהור ואמר: ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור. הגה רעיא מורימנוב נושה רבינו ע"ה היה כותחנן אל ה', הגם שיהיה בעת צרה רח"ל 'בעת' מולשון בעתה ורעדה עכ"ז 'לאמר' יהיה נשאר עומד על עכו"ד עם חוזק אמונתו ובטחוננו בהשם למען יוכל עוד לדבר דיבור לפני הקב"ה.

וסיים רבינו: ואמור גם אנכי לקב"ה, הלא בידך נפש כל חי בכל עת ובכל שעה מזה אכפת לך כי יתעכב עוד הדבר ותשאר עוד בחיים ביום השב"ק

לכל תבטל אותי משמחת השב"ק. והיה יושב וגומר סעודתו ברינה וצהלה ולא היה נראה עליו שום שמוץ עיצבות. ונשארה בחיים עד יום שני. ופעם בימי החנוכה היה רבינו שריו באבילות והיה מודליק הנרות בהאנפלאות כדון, בלי מנעלים על רגליו. והיה מברך בהתלהבות ושמחה כדרכו, ואחר ההדלקה היה מרקד ברקודין בהמנונים... ולחש לו חתנו: הלא עתה ינוי אבילות לכם. וגער בו הרה"ק ז"ל ואמר לו: הלא זה עבודה שעובדים בזה להשם יתעלה.

כשנשאל פעם ע"י חתנו הרי "לכל בני ישראל אשר יבואו לפניו לבקש עליהם רחמים תתקבל תפלתו לרצון, ומדוע לא יבקש ויתפלל להשי"ת על עצמו שיתקיימו בניו בחיים" השיב לו: דבר זה הוא מעבודת השי"ת, ועד שהנך שואלני למה איני מתפלל על יוצאי חלצני, אשאל אותך: למה לא יבקש אברהם אבינו מות ה' שלא יתבע מוננו לעקוד את יצחק בנו יחידו כדי שישאר בחיים, ובודאי היתה תפלתו מתקבלת לרצון, אלא כשם שאברהם אבינו עשה רצון קונו ועקד את בנו אהובו, מבלי לחפש מוצא מוציוו זה, וזכות העקידה היא שעומדת לנו לדורות, ואחרת לא היה קיום לעם ישראל, כך גם הצדיקים מקבלים יסורים באהבה, ועובדים בכך את קונם.

כשהגיעו דיבורים גוראים אלו לאזני הרה"ק בעל "ישועות יעקב" זצ"ל, שיבח כואד את גודל קדושת רבינו, והוסיף כי כשישמוע זאת קיבל תנחומים על אבידת בנו יחידו הגי"ר מרדכי זאב זצ"ל, שזמן רב לא היה יכול להתנחם עליו, עד שסיפרו לו את עבודת הקודש של רבינו, בענין קבלת היסורין בשמחה.

ויקם אברהם בועל פני מדתו וגו' (כג, ג).

צמדרש רצה מלמד שהיה רואה מלאך המות מתריס כנגדו (ארי" מן הן תניין מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש מן התפילה ומן התפילין וכל מצות שצמורה מן הכא ויקם וידבר עכ"ל). הנראה בצאור המדרש, כי לכאורה אין להבין מה היה קשה לו לצעל המדרש הזה, ואיך מוכח מן המקרא הזה. אכן הנראה לי צכונת המדרש, כי יש לדקדק בהכתוב שנאמר (בראשית כג, ג) ויצא אברהם לספד לשרה ולצכתה, ולא נאמר שעשה כן והספידה, רק חקף ומיד כתב ויקם אברהם מעל פני מתו, למה התנחם מלהספידה. לכן צא הצעל המדרש לתרך, שהיה רואה מלאך המות מתריס כנגדו וכו'.

והענין הוא ע"ד הכתוב (שמות ג, י) "ויסתר משה פניו כי ירא מהצט אל האלקים". ור"ל דהנה זה כלל גדול צמעלות הצדיקים המתהלכים לפני האלקים צתמים, אף אם חלילה צאה אליהם מידת הדין לאיזה יחיד או רבים ח"ו, לא יתנו ליצם להתצונן מהות הצרה ההיא רח"ל, ולא יפול לצצם להקשות מדוע עשה ה' ככה לצרך הזאת, כי ליצם נכון וצטוח צה', כי צדיק וישר הוא, קל אמונה ואין עול, ונהפוך הוא, כי מפי עליון לא ילאו הרעות, רק כולם מכוונים לצטובה.

ולכן צאומו ענין כאשר ראה משה רבינו ע"ה מראה הסנה, המורה על הגלות, ולא רצה להתצונן מה זה ועל מה זה. אך ויסתר פניו, כי ירא מהצט ולהסתכל אל צחינת האלקים והדינין, פן יקשה צעיניו על ככה. והא ראייה כאשר הלך בצליחות הזה, ושם ליצו לצערן של ישראל, לא יכול לצצול עוד וצעק ואמר (שמות ה, כג) למה הרעות, ונענש מיד צאמור לו עתה תראה ולא יותר, כמאמר חכמינו ז"ל.

והו שאמר הכתוב (תהלים לד, יג) מי האיש החפץ חים אוהב ימים לראות טוב. רצה לומר מי הצדיק אשר כל הימים רואה כי הכל טוב רק מאת ה' ית' כנ"ל, אז ממילא ע"י כן ינצור לשונו מרע, כי לא ירע צעיניו כל על ה' יתצרך.

והנה כן הדבר היה אלל אברהם אבינו ע"ה, כצצא לספוד לשרה, ראה מלאך המות מתריס כנגדו. ר"ל שהתחיל להתצונן על מיתת שרה, הצדקת הראשונה אשר צעולם, אשר היתה אם כל צניי ומיקון מוה, ורוח הקדש מדברת מתוך גרונה. ועמה פתאום מתה עליו, אחרי מעלת העקידה שצכתה לצן צדיק כזה ולא הועיל לה כלום. כל זה היה היצר הרע מכניס צליצו של אברהם אבינו לצצצור יקשה צעיניו, וירע על מעשי אלקים אשר עשה לה. לכן כשראה זה, מיד פרש ולא הספידה ויקם מעל פני מתו וידבר דברים אחרים, כנ"ל. (תפארת שלמה)

ואברהם זקן בא בימים וגו' (כד, א)

נ"ל ע"פ דאיתא צגמרא כל העולם כולו ניצון צצציל חנינא צני כו'. ושמעתי אומרים הפירוש. צצציל רוצה לומר על ידי שרצי חנינא צן דוסא עשה צציל ודרך ופתח הצניורות על ידי זה ניצון כל העולם ויש לומר גם כן לפי דרכינו צענין עצדות הצורא צרון הוא שאנו רואים כמה צדיקים מסגפים עצמם צציגופים גדולים כמה שנים וצאים למדרגת חסידות. ויש צני אדם שאינם מסגפים עצמם כל כך ואף על פי כן זוכים לחסידות ושליומות זה גם כן על ידי סיצת הצדיק שציגף עצמו והסיר המסך המצדיל הגדול החרולים והקוים והצרכנים החילוים המעצבים את האדם לצוא לדרכי ה' ועושה צציל ודרך צצצודתו יתצרך אזי צקל לקרב אל הקדושה ולילך צדרכי ה'.

והו והחליל מכה לפנייהם רוצה לומר על ידי המצוה של הצאת ציכורים. הכו החלל ואויר העולם שהוא מלא חילוים הכו וצערו אותם על ידי מצוה זאת חלול הוא לשון חלל ואויר.

והו כל העולם ניצון צצציל חנינא צני דהיינו שעל ידי מעשיו הקדושים צצר נתעורר רחמים ופתח שער הקדושה על ידי שהסיר המסך המצדיל הנ"ל והיה קל לכל אדם לעצוד השם יתצרך צרון הוא. וחנינא צני די לו צקצ חרוצים רמו די כאדם החומר יש לו די דהיינו כמו רב לי שמחה וחדוה צצצר זה שהיה כח צידו לצצר הקצ חרוצים המה המקטריגים שמרמו קצ חרוצים לעולם החרוצ. והוא צמעשיו הקדושים הפכם לרחמים.

והו מה דאיתא צצצי חנינא צן דוסא שהלך צדרך ואתא מיטרא אמר כל העולם צנחת וחנינא צצער פסק מיטרא * וכצצא לציתו אמר כל העולם צצער וחנינא צנחת אתא מיטרא. ולכאורה וכי לא ניחיה ליה לצצי חנינא שיהיה העולם צנחת שאמר כל העולם צנחת. ולא היה לו לומר רק חנינא צצער כדי שיפסק המטר שלא יהא לו צער צדרך.

ולפי צצרינו הנ"ל יצואר היצב דהיינו שצצצרו היו צלשון תימה איך אפשר שזה הוא גשמי צצכה וכל העולם צנחת ממטר הזה. הלא חנינא צצער. והכל הוא צצציל הצדיק כנ"ל וראוייה הוא שיהיה הנחת מקודם להצדיק. ואחר כך אמר כל העולם צצער וחנינא צנחת רוצה לומר היתכן שיהא אפשר שיהיה העולם צצער מאחר שחנינא צנחת וצידו הכח לצצר המקטריגים והחילוים ולהפכם לרחמים וההכרח שיהיה עולם צנחת ולא צצער.

והו ואברהם זקן צא צימים זקן זה קנה חכמה צא צימים פעל ועשה רחמים שיהיה תמיד צלי הפסק ימים רמו לרחמים כידוע. וה' צרך את אברהם צכל. דהנה את זה לעומת זה עשה ה'. דיש בהקליפה הנקרא כלצ ויש נקרא צהמה שהוא גם כן גימט' כלצ. ועל ידי השם הקדוש הנקרא צכל נצצרים הקליפות הנ"ל. ונמצא אחר שתיקן אברהם אבינו עליו השלום שהסיר המסך המצדיל היה

צקל לאחריים לצא לעצדות הצורה וזהו חשקו ותשוקתו של הדיק שכולם ילכו צדק ה'.

וזהו ויאמר אל עצדו רוצה לומר שהוא מורה דרך ה' להעבד הזה העובד על ידו והיינו זקן ביתו שקנה חכמה על ידי ביתו ואומר לו שים נא ידך תחת ירכי כנ"ל ויתקשר עמו וק"ל*: (ועם אלימלך)

ואברהם זקן בא בימים וגו' (כד, א)

לכן היה זקן ושבע ימים, כי לא היה נוהררר ח"י אחר מידותיו של הקב"ה, וכל כזה שעבר עליו קיבל באהבה, ולברכה היה נחשב אצלו. דאם היה ח"י נוהררר, היו אומרים לו עלה השמימה ותראה כי הכל לטובתך, לכן טוב לו שלא להררר ולהשאיר בחיים.

ואברהם זקן בא בימים (כד, א).

י"ל ע"פ מאמר חז"ל לעולם ילמוד. אדם מורה שלא לשמה וכו' ופרשתי שם ס' מאור עינים, דהתורה"ק תעלה מעלה מעלה עד שצכל יום יהיה לו השגה ויצא להכרה שכל מה שלמד עד עתה היה שלא לשמה, וכן ציוס שלאחריו, וכ"כ כל מעשיו שעשה עד הנה לא היה ציוונה הרצויה, והיינו לעולם ילמד אדם שלא לשמה ולעולם יהיה אצלו צמחי' שלא לשמה, דע"ז צא אח"כ לשמה, וזה היה אלל ארע"ה דכל יום עשה תשובה, ונמלא דצכל יום היה כקטן שנולד, ומש"ה זכה לזקנה, ושה"כ צא צימים ולא צמיס דלא הספיקו ימיו להגיע לידי שנים מאחר שצכל יום עשה תשובה על שלפניו והיה כקטן שנולד.

(ערוגת הצוסס)

וה' ברך את אברהם בכל (כד, א).

יש לפרש ע"פ דברי מוה"ה דמה שאחז"ל אין צרכה שורה אלל צדבר הסמוי מן העין, היינו שהצרכה צצחינת הסתרה תחת הטבע, צצחינת שם שדי וכדו', אלל צרכה הצא משם הו"ה שהוא מורה על עשותו נסים נגלים, זהו מצוי אפי' צדבר המדוד והסקול והמנוי על דרך נס נגלה, וחש"ה וימלא צשנה ההוא מאה שערים, ותרגומו מאה צשערוהו, כי הלל ויצרכהו הו"ה דייקא עיי"ש, וחש"ה והו"ה צרך את אברהם צכל, כלומר שהיה הצרכה מצויה צכל אפי' צדבר המנוי והמדוד, לאשר השיג הצרכות מאת הו"ה, לזה זכה לנס נגלה.

(ייטצ לב)

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד, א).

מדרש. מי יעלה צהר ה' זה אברהם כו' עד ישא צרכה מאת ה' כו' עד אברהם היה מצרך את הכל שנאמר ונצרכו צך ומי צרך את אברהם הקצ"ה מצרכו. הו"ו וה' צרך את אברהם עד כאן:

הנה תכלית רצונס ז"ל צזה נראה פשוט כי כוונו להמיר ספק גדול צענין צרכת אברהם עליו השלוס והוא כי מצבר ידענו מרוב טובו יתצרך וחסדו על העולם שחלק צצני אדם אס ציודעי צינה חלקן של זה אינו כשל זה. וכמאמרס ז"ל צמדש (ויקרא רבה טו) הדא הוא דכתיב (איוב כח) לעשות לרוח משקל ומיס תכן צמדה אמר ר"א אפילו רוח הקודש ששורה על הנציחים אינו שורה אלל צמשקל יש שמתנצא ספר אחד ויש שנים אר"י צר"ש אפילו דברי תורה לא נתנו אלל צמדה יש זוכה למקרא ויש זוכה למשנה ויש לתלמוד כו'.

וכן צענינים זולתיים מהחכמה והגבורה והעושר היה מחכמתו יתצרך לחלקס ולהפיצס מצלי אשר לא ימלא האדם יחד את כולם כי על ידי זה אחד צאחד יגשו ואיש את רעהו יעזרו ויהיה אחוים ודבוקים איש צאחיו. ואחר המונח הנאמן הזה יש לשאול על אברהם

ע"ה שצרכו ה' צכל צאין מחסור דצר מה שהוא ענין מתנגד אל מהלכות סדרי העולם.

והן זאת הקשה לצעל המדרש ע"ה שעל זה הוכרחו לומר אברהם היה מצרך את הכל ומי מצרך את אברהם הקצ"ה וכמו שיתצאר: מושל כי הנה מנושפט בעלי המלאכות שייהיה נמצא אתם אך הכלים הנאותים למלאכתם כנוו החייט החיוב כי ימצא אתו כלי תפירה מחטים ודומיהם ואצל החורש נחושת וברזל כשיל וכלפות ומוקבות וכאלה. ואם בהזדמן יראה אדם אצל החייט כלי החורש או אצל החורש מחטים ודומיהם מכלי התפירה הלא באין ספק יתנוה על החפץ

אבל לפעמים יקרה שיראה אדם אצל אחד הרבה כלי מלאכה כלים מכלים שונים מכלי האורג והתופר והחורש והחוצב וזולתם ועם כל זה לא יהיה הדבר בעיניו לפליאה והוא כי האדם הלז שהכלים האלו תחת ידו חנוגי הוא אשר כל בעלי מלאכות באים אליו לקנות כלים הנאותים איש איש למלאכתו אשר המה עושים. ולכן כי ההכרח יהיה אתו עמו כל הכלים אשר יעשה מלאכה בהם למוען אשר החפץ ימלא את ידו במוה שהוא נאות אליו:

הנמשל כי הקב"ה חלק לכל אחד ואחד חכמותו ומדותיו ומעלותיו הפרטים ומה שיחסר לו ידרוש מוזהלתו. אבל אברהם אבינו ע"ה שבו נאמר והיה ברכה וכאמרם במדרש עד כאן הייתי זקוק לברך את עולמי, מכאן ואילך הרי הצרכות מסורין בידך והוראתם שהקב"ה מסר בידו מובוע הטוב הכללי אשר מוננו יהיה נשפע לכל מובקש ברכת ה' ולכך צלחה אליו ברכת הכל. וזהו שאמרו אברהם ה"י מברך את הכל, כלומר הוא היה המושפיע לכולם וכ"י מברך את אברהם הקב"ה הו"ו ח"י בידך את אברהם בכל: (משלי יעקב)

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו וגו' (כד, ב).

הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זי"ע מוסביר אריכות הלשון בפסוק זה, במושל: שיירה יצאה לדרך ארוכה, ואחד המושגותפים ביקש לקבל הלוואה בסכום של חנוש זהובים, הנה כל אחד מובני השיירה התחזקו מוננו, וטענתו עכו: הרי איני מוכירך אם אדם הגון אתה ותפרע לי את ההלוואה, במושך הזנון, רצו לבשל עופות שהיו להם, אך דא עקא כי לא היה אתם שוחט, נענה אותו אדם, ואמר כי הנהו שוחט, מיד פשטה השמועה וגדלה השמחה כי נמצא שוחט, כשפנו אליו וביקשו לשחוט העופות, נענה ואמר: פליאה גדולה בעיני, כשביקשתי הלוואה קטנה בסכום של חנוש זהובים, נתחזקתם בטענה שאינכם מוכרים אותי, והנה כשנגוע הדבר לשחיטה כולם סומכים עלי ואינכם חוששים כלל...

וזהו כוונת הכתוב, כי אברהם אבינו ע"ה למרות עושרו הגדול שזבל פרדותיו היה שוה יותר מזהבו של אבימלך, בכל זאת היה לו אימון רב בעבדו אליעזר, והיה מושל בכל אשר לאברהם, על כל ההון והעושר, אבל כשנגעו הדברים לשידוך עבור בנו, שזה נוגע לענינים רוחניים, אז לא סנך כלל על יושרו ומהיכונותו של אליעזר, ולא הסתפק עד שהשיביע אותו בנקיטת חפץ

(ע"י פרחים)

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו

(כד, ב). מצאר השליה הקדוש, אפשר לפרש 'המושל צכל אשר לו' על אברהם צצניו, שאליעזר היה עצדו וזקן ציתו של א"א שהיה מושל צכל אשר לו. פעמים יש אדם שחנוו השי"ת צעושר גדול, ואינו נוהג צנדיבות, מקמץ וחס על ממונו ואינו מרצה צנחינת צדקה, ודאי יש קליפות וכוחות הסט"א השולטים על עשרו, ומנועים אותו שלא יוכל למשול צשלו. אולם אברהם צצניו היה נדיב גדול וצעל צדקה 'מושל צכל אשר לו'.

צקצ הישר (פכ"ד) מציא מהוהר הקדוש (צשלת סה, א) שדרש ר' אצא צפסוק, יש רעה חולה וגו' עושר שמור לצעליו לרעתו, יש כת משחיתים השורים על הקמץ להיות כבוש תחת ידם, לצל ישלוט צממונו, לא יוכל ליתן צדקה, ואף לעצמו לא יקנה מאכל, לא ילציש עצמו וצני ציתו כראוי לו, ומראהו דל ורזה. נמצא סובל כל

ו"פ (תהלים קכ"א, ה) אשח עיני אל ההרים מאין יצא עזרי. כאשר יודע מרת נפשו, שאינו ראוי לעמוד צהיכל המלך, לשפוך תחינתו לפני ה' יתצרך, אך ההתחזקות ע"י הצדיק 'עזרי מעם ה'' הצדיק הדבוק בה', יעורר עליו. ונחזור באור הפסוק ועשה חסד עם אדני אברהם, כי כשהלך מציתו של אברהם אמר כן אל ליצו, כי הוא ראוי לעשות עמו חסד מחמת שהוא דבוק להצדיק, עם אדוני אברהם, והבין.

וירץ העבד לקראתה וגו' (כד, יז).

פירש רש"י שראה שעלו המים לקראתה. ופירש הרמב"ן ז"ל דדיק כן מחמת דאחר כך כתיב ותשאז לכל הגמלים, ומקודם לא נאמר לשון שאיבה, מכלל דמקודם לא הרכה לשאוב דעלו המים לקראתה. אפס דלפי דברינו תקשי הוא גופא, למה אח"כ בהשקוה את הגמלים לא עלו המים לקראתה.

ונראה ציפימתא דשמיא, דאמרו חז"ל (פסחים קיד): דמלוות צריכות כונה, והעיקר במלוות הוא המחשבה שעושה צוה רטון הצורא. ולהכי צפעם הראשונה דצדעמה היה לשאוב המים לצרכה, לכן עלו המים לקראתה שלא תטריח עצמה, כיון שכונתה היה לשאוב לצרכה. משא"כ צפעם השנייה, שכונתה היה לגמול חסד להשקות הגמלים של אליעזר עבד אברהם, לא עלו המים לקראתה, שכשאלם עושה מצוה יותר נחשב לעשות פעולה, שצעשותו פעולה לשם מצוה נחשב לו יותר למצוה, והבין.

ויאמר בוא ברוך ה' וגו' (כד, לא).

איתא במדרש (בר"ר ס ז) אמר ר' יוסי ברי' דוסא כנען הוא אליעזר, ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך. היינו בגלל שכולו בטל לצדיק, אין על כזה לקרוא שם ארור.

לא אכל עד אם דברתי דברי וגו' ויאמר עבד אברהם אנכי (כד, לג-לד) איתא במדרש (בר"ר ס, יא) ומוצא צרשי ז"ל צפסוק מצ: אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום ממורתן של בניס, שהרי פרשה של אליעזר כפולה צמורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא צרמיזה.

יש להבין למה נקט ענינו צסם יפה, הרי כוונתו לומר שחשיבות יתירה יש להאי פרשה דאליעזר מפרשיות אחרות הגם שצפרשיות אחרות יש הרבה גופי תורה, א"כ הול"ל גדולה שיחתן וכו'? ועוד, מהו הלשון 'ממורתן של בניס' הלא גם שיחה זו קנתה מקומה צמורתנו הק' ותורה היא?

אלא דהנה ידוע שמאז חטא אדם הראשון נמערב בכל דבר טוב ורע, וצריך כל אחד להפריש הטוב מהרע, ולאחוז את הטוב ולסלק את עצמו מהרע, וצמה כוחו יפה להגיע לדי זה? ע"י המוה"ק והמלוות, ולדוגמא, כשאלם רוצה לאכול צשר, ציוה השי"ת שקודם ישחטו הצע"ת וצברכה, וגם יצרכו על האכילה, וכן אם הוא רוצה לאכול פת נצטווה מאת הבור"ה שתחילה יטול ידים לטעודה וצברכה, ואח"כ יצרכו צתחילה וצסוף על האכילה ועי"ז יעלה את הטוב מהרע, אך ישנס ניצוות שירדו למקומות כה נמוכים עד שא"א להגיע אליהם צמורה ותפילה (וע"ד: מה לו לכהן צצית הקצרות) וכי ניצוות אלו ישרו צלא תיקון? על כגון זה המציא אברהם אבינו ע"ה דרך חדש, לתקן דברים אלו ע"י סיפור ושיחת חולין וצסם אפשר להגיע גם למקומות הנמוכים.

הייסורים, והולך צצגדים מטולאים. אף שיש לו צציתו כל טוב, אין לו הנאה ממנו, וכל ממנו מוכן לאחר אשר הוכרו עליו צצקיע, כמאמר הכתוב 'יכין רשע וצדיק ילצש'. הכת הנ"ל נקראת רעה, ועליה נאמר 'לא תאונה אליך רעה'. אדם זה דומה לחולה אשר לפניו כל מעדני עולם ואינו יכול לטעום מפני חוליו. אין לו יתרון צכל מעשיו לא צוה ולא צצא, כי אם התכריכים צצסם ילצישוהו לאחר מותו. ז"ש הכתוב צצקלהת 'איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וכבוד ולא ישלטנו האלקים עליו גם זה רעה חולה'. על כן יראה האדם לעשות הישר צעיני אלקים ואדם, ויוצו לו צצ' עולמות. מביא שם (פ כ"ה) מועשה בעשיר מופלג בקמוצנותו, עד שצננע מלבוא לבית הכנסת שמוא יאליץ לתרום פרטת לקופת הצדקה. מציננה אחת היתה בידו, והיא שעמדה לו להצילו כוים הדין לעתיד, ובצכותה אף הפך לנדיב. הוא היה מוזהל לשם שמוים, הלך אף למרחקים בעבור מילת תינוק, ולא נטל על כך שוכר.

באחד הימים, הזמינו מאן דהוא לטול את בנו, והסיעו עמו בעגלתו. הם עברו במישך מוספר ימים דרך הרים ומדבריות, עד שהגיעו לכפר נדח. כאשר פנה בעל הבית לעסקין, נכנס המוזהל לחדר היולדת, והיא גילתה את אזנו: דע, כי בעה"ב הוא שד, וכמוהו כל תושבי המקום, ואני, בקטנותי נפלתי לידיהם, וכאשר אבדתי אבדתי אצלם. הישמר לנפשך, לבלתי אכול מאכל או לשתות מושקה, ולא לקבל כותנה מבעלי או מאחד מהם. כדי שלא תשאר כאן כל יומך. המוזהל שמוע את דבריה ונתירא עד מואד.

לעת ערב התקבץ קהל בדמות בני אדם, ובשעת הסעודה הפצירו במוזהל להסב עמו. הוא סירב, באמרו כי הוא עוף מטיירת הדרך. למחרת הלכו לתפלה בבית הכנסת, ולאחר מכן עשו את הברית כמנהג ישראל, וחילקו יי"ש ומויני מתיקה. המוזהל התנצל שיש לו תענית חלום ואינו יכול לטעום מאומה. אמר בעה"ב: היות והמוזהל הגיע מומרחקים בעבור הברית, לכן נמתן לכבודו עם סעודת הברית עד בוא הלילה. כוונתו היתה, שיהנה המוזהל ממואכליו, ועי"ז תהיה לו שליטה עליו. בסעודת הברית התחמק המוזהל מלאכול באמרו שאיבריו כבדים עליו, ואינו חש בטוב. הם אכלו ושתו מכל מועדני עולם, והוא נשמר מולטעום מאומה.

כטוב לבם ביין, קרא בעה"ב למוזהל והובילו לחדר ובו כלי צסוף, ולחדר אחר ובו כלי זהב, ובקשו שיקח כלי למזכרת. המוזהל סירב, התעקש ואמר, אין לי צורך בכלום. עד שלקחו לחדר ובו נופתחות תלוים סביב. המוזהל השתונם, כי ראה בין צרורות הנופתחות, צרור הדומה לנפתחותיו. אמר לו המארח: לפי שגמלת חסד עמי ובאת מומרחקים לטול את בני, והי היה עמוך שלא אכלת ולא שתית ולא לקחת מאומה מרשותי, אגלה לך, אני ראש השדים המכוונים על הקמוצנים, וכל נופתחותיהם מוסרים בידינו, שלא תהיה להם רשות לעשות מנכסיהם דבר צדקה או גביה, ואף לעינכם אין להם רשות להתענג מנועותיהם. כיון שגמלת עמי חסד קח את צרור הנפתחות ואל תירא, כי לא יארע לך רע. המוזהל חזר לביתו עם צרור נופתחותיו, והפך לאיש אחר. בנה ביכנס"ם מופואר, והפליא לעשות בצדקה ובחסד עד שצפטר בשם טוב.

(גדיל תורה)

ועשה זוסד עם אדני אברהם (כד, יב).

הנראה לרמו צוה גדול מעלת דיבוק חכמים והצדיקים צצדור, כי מפייהם אנו חיים. וצוה פרשתי צפרשת נצבים (דברים כט, יז) פן יש צכס שרש פרה ראש ולענה, דלכאורה אין הצנה צצבר זה, כי צבר נכלל צפרשה הקודמת פעמים רצות צצוכחה, והיה אם לא תשמע וגו', ומה חידש כאן צמה צכתוב אשר לצצו פנה וגו'.

אך המורה מרמזת צוה, שלא ירוס לצצ אנוש, להתנשא ולהרים ראש, כי אינו צריך להיות יונק מהרצ המוצקה. ויקים צנפשו מאמר חז"ל עשה לך רב. וזה שאמר 'אשר לצצו פנה היום מעם ה'' היינו שמפריד עצמו מהצדיק אשר הוא דבוק בה'. ומוה ימנה כי הוא 'שרש פרה ראש ולענה', כי צעיניו הוא לראש, וצממת הוא מרה ללענה.

והנה אליעזר רצה להוציא את רבקה מחרן מקום הטומאה, וראה שע"י תורה ומפילה לא יוכל לפעול זאת, ע"כ השתמש בדרך שהמציא אצרהם רצו לתקן דברים כמו אלה ע"י סיפור ושיחת חולין.

וזהו שאמר אליעזר: "לא אכל" בדרך הרגילה, דאם השתמש בדרך הרגילה לאכול כמנהג התורה לא אגיע כאן אל תכליתי "עד אם דברתי דברי" רק ע"י סיפורים ושיחות חולין אוכל לזנע את שליחותי "ויאמר עבד אצרהם אנכי" כלומר דרך זה למדני מורי ורבי אצרהם אשר הוא חידש והמציא את הדרך הזה.

וזהו שאמר רבי אחא "יפה שיחתן של עבדי אבות" עבדי אבות ייפו ומתקנו ע"י שיחתן מה שהיה לריך תיקון, ואם תתמה מנין להם זאת? ע"ז השיב "ממורתן של בני" מה שלמדו אלל האבות, שהם בני למקום ית'.

ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי וגו' (כד, לג).

הרה"ק ר' שמואל מקאריב שלח את תלמידו הרה"ק ר' נח בעל מחבר ספר קב וחן אל רבינו ר' ישעיה מפשעודבורז להציע לפניו שידוך לאחד מבניו, כיבדו רבינו במגדנות. אמר לו: רבי, והא כתיב לא אכל עד אם דברתי דברי, והיה זה בעת שבא אליעזר בשליחות אדונו אברהם אבינו להציע שידוך לבתואל עבור בתו עם יצחק.

ענהו רבינו בענות לשונו: שאני אליעזר, שכתוב ברש"י היום יצאתי והיום באתי, נמוצא שאכל לא מכבר בביתו, על כן יכול היה לומר לא אכל, אולם אתה שנסעת אלי דרך שלשת ימים, וזה כבוד שלא טעמת מאומה עד בואך אלי, אכול נועט המגדנות שלפניך, ושוב תדבר אשר בלבבך.

(גרות חיים)

ויאמר עבד אברהם אנכי (כד, לד).

דנה פ"א שאלו לאדם גרגון, ואמרו לו מפני מה אתה אוכל כ"כ, והשיב כדי שיהיה לי כח לעבוד עבדתי, ואמרו לו למה אתה עובד כ"כ, והשיב כדי להשתכר ולהציא טרפי ופרנסתי, ואמרו לו למה לך פרנסה, אמר כדי שיהיה לי כח לעבוד. ובאמת כך דרך השוטים ונבערים מעט קונס, אך העיקר עבדות הוא לעמול בתורה ובעבודת הצו"ה, וע"ז הכוונה יהיה ג"כ האכילה כדי שיהיה לו כח לעבוד הצו"ה והגות צמורתו,

ו"ש עבד אצרהם אנכי, כי חז"ל דרשו דמשק אליעזר - דולה ומשקה מתורת רצו לאחרים, וזהו עבד אצרהם, ר"ל מה שאני עבד אצרהם, אינני עובד אללו ח"ו עבודות גשמיות, רק עבודתי ללמוד אללו התורה הקדושה שפותחת באנכי.

יפה שיחתן של עבדי אבות

מורן החת"ס ז"ע אהב לספר סיפורים מרובותיו, והיה מוסר וחוזר ומוסר את אותם סיפורים ועובדות הרבה פעמים, ומורן הכתב סופר ז"ע שהיה מתמיד גדול היה לו ספר תחת השולחן כי כבר ידע ושמוע את הסיפורים נואביו. אמר לו אביו מורן החתם סופר ז"ע: אל תלמד עכשיו אלא האזן לסיפורים, כי זה יצטרך לך.

ידוע שבשבת קודש האריך מורן החתם סופר ז"ע בסעודת הצהרים בסיפורים מרובותיו הק', עד שבאו התלמידים לומר רבינו הגיע זמן תפילת המנחה, והשיב להם החתם סופר א"כ נברך ברכת המזון ונתפלל נהדר תפילת מנחה, וננהר ליטול ידינו לאכול כזית פת דסעודה שלישית, ואח"כ נמשך לספר סיפורים מרובותיו הק'.

(הליכות הסופר דף ג')

הגה"ק בעל דברי חיים ז"ע שאל פעם לנלמוד תשב"ר, אם לומר עם הילדים מוסר ויר"ש, ואח"כ אמר לו הגה"ק מוצאנו: איך מניין מועשיות פון רבינו ר' אלימלך ז"ע און פון רבי ר' זושא ז"ע.

(אוצר ישראל ח"ב דף כ' השם הרה"ק רבי איניקל מפשעודבורז ז"ע)

פעם אחת ישב הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע וסיפר סיפורי צדיקים קודם התפילה, ונתארך הסיפור, ונתעורר, הביט על הכוונה שעזת וראה שכבר הגיע זמן תפילה, אמר: אה, עם איז שוין שפט, אבל כזה חילוק יש בין תפילה לסיפורי צדיקים, הלא התפילה היא בחינת "הללו עבדי ה'" ואנו עסקנו ב"הללו עבדי ה'", כי הצדיקים שאנו מדברים כהם הם עבדי ה', ומצינו פעמים שהכתוב נוקדים לומר "הללו את שם ה'" ואח"כ "הללו עבדי ה'" ופעמים הקדים "הללו עבדי ה'" ואח"כ "הללו את שם ה'" סיים הצדיק בדרך צחות: זש"ה "מוקבילות הלואות" שני ההלולים שוים הם (הלואים בדרך צחות מלשון הלולים) וא"כ כשאני מרבה לספר בשבח של צדיקים הרי כנו ענני תפילה ושי"י.

ויאמר עבד אברהם אנכי (כד, לד).

הנראה לי בזה להיות האדם מכיר תמיד בשפלותו, לנלתי רוס לנצו מאחיו, אף על פי שהוא באמת בעל מדרגה, בכל זאת לא יגבה ליבו. וזה הרמו בגמרא הגגין והעליות לא נתקדשו בציהמ"ק, רק מה שהיו שוין לקרקע. הרמו בזה כי המעלה והגג אינו מקודש רק מה שהוא שוה לקרקע העזרה, רצה לומר מי שהוא בצמינת השפלות שוה לקרקע, כמו שאמר אצרהם ואנכי עפר ואפר, וכן היה באליעזר, אף על פי שהיה במדרגה העליונה, דולה ומשקה מתורת רצו לאחרים, אף על פי כן הודה ולא זוש לומר עבד אצרהם אנכי, והנני רק עבד לעובדי ה'.

אלי לא תלך האשה אזורי (כד, לט)

וצרש"י, אמר לו אצרהם, בני צרוך ואתה ארוך ואין ארוך מדצק צצרוך.

יש לתמוה למה השיב אצרהם אצינו ע"ה לאליעזר בלשון תוכחה שאין ארוך מדצק צצרוך, והרי היה כוונתו לטוב שהיה רוצה לידבק באצרהם אצינו.

ונראה מזה, שאם רוצה שרצו רוצה לעשות באופן כזה, אין להרהר ולרעות לעשות באופן אחר, ולכן גער צו [ווי ואט לשם שמים ממיינט אז ס'איז נישט רבינ'ס רצון איז דאס ארוך] (ליקוטי הרי"ם)

אלי לא תלך האשה אזורי (כד, לט)

בענין אליעזר כשסיפר לפניו כל הענין ואומר אל אדוני אולי לא תלך, וצרש"י אלי כתיב, בת היתה לאליעזר, ואמר לו אצרהם בני צרוך ואתה ארוך ואין ארוך מדצק צצרוך. ומקשים אמאי לא נרמו זה בשעת דצרו לאצרהם אולי וגו' (פס' ה') ומתראים דבזה שנאמר לו (פס' ג') בוא צרוך ה' יאל מכלל ארוך לכלל צרוך כידוע (עין צ"ר פ' טו) על כן ציקש כעת הלואי ולא תלך וממילא ישחדך עמו.

הרבי מקאצק ז"ל אמר שהאדם צעמ שהוא צנגיעות איז אינו מרגיש כלל שהוא נוגע ונדמה לו שהוא תמים, ואחר כך כשיוצא מזה מרגיש שהיה אז נוגע.

יש בזה לימוד גדול לכל אדם, כשהוא דצוק באיזה ענין והוא משועבד תחת היצר הרע בזה ונקרא עבד וארוך, ידע שלא ידמה צעמ הסתכלו צעמנו ויראה שכוונתו רק לשם שמים, ויכול להיות שהיצר הרע מסבך אותו כל כך עד שגראה תמים צעינו ואינו מרגיש כלל כ"ל.

וכשיראה שהוא מושפל כל כך והוא מושכב תחת היצר הרע, וכשישיב זאת המחשבה צעומק שכלו ולצו אזי ישצר כחרס הנשצר, וזהו טהרתו (עין ויקרא יא לג וצרש"י) ולצ נשצר אלקים לא תצוה ועל ידי שיחשב צעינו ממש כעפר ויותר גרוע איז יצטל להצדיק האמיתי אשר צדור שכולל כל ישראל ושכולס דצקים צו, וגם הוא ידבק צו ויאל מכלל ארוך, כענין אליעזר שנתצטל כל כך לאצרהם אצינו ע"ה

עד שיאל מכלל ארור, כדאיתא צוזה"ק שמשבח מאד המצטלות אליעזר, ע"ש פרשת וירא עה"פ (מלאכי א ו) בן יכבד אב ועבד אדוניו. ואחר כך כשיאל מזה הענין וירגיש נגיעתו כנ"ל לא יגבה ליבו, כי יכול להיות שהוא נכון בענין ואינו מרגיש. (ליקוטי הרי"ם) ***

ואומר אל אדוני אכלי לא תלך האשה אזורי.

פירש רש"י ז"ל אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למנוח עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו.

הנה רבים העירו מה ראה הכתוב לרמוז על זאת במאמר אליעזר אל לכן ובתואל ולא דבריו הקודמים אל אברהם אדוני כי שם נאמר אולי לא תאצה מלא צו"ו. ולמה לא נאמר שם חסר הלא יותר מהנזק הי' לרמוז צמי שאליו נוגע הדבר הוא אברהם, והן אמר כי צמדרש סמכו הדרש הזה על אולי הראשון שאמר אליעזר לאברהם. וזה לשון המדרש (במקומו) ויאמר אליו העבד הדא הוא דכתיב כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב. כנען זה אליעזר. בידו מאזני מרמה, שהיה יושב ומשקיל את בתו ראויה היא או אינה ראויה. לעשוק אהב, לעשוק אהבו של עולם זה יחזק אמר אולי לא תאצה ואמן לו את צמי.

ולכאורה לא ידענו מדוע הצי"ר רש"י ז"ל דקדוק השני. וכדי לצוא אל ציבור הענין נחזונו עוד מה היתה זאת לאליעזר ומה ראה על ככה לגלות זאת על און לכן ובתואל לספר לפניהם מה ששאל את אברהם אדוני. והנהא:

לכונן סוחר אחד שהיה כוסחרו מוכרח תמיד על ידי כוונתו והיה מביא לו סחורה נושם בהקפה כהסוחר הכללי. ולכן קצוב היה שולח לו על ידי שליחו מחר סחורתו והיה לוקח עוד סחורה בהקפה והיה זה משפטו כל הימים, לימים עלה על רוחו לשלוח שליח אליו לקחת מנוח סחורה עד למרבה שיעלה לסך גדול ולא ישוב עוד המחיר לבעליו ולא יוסף שלוח עוד אליו. וכאשר הציע הדבר לשליח לא הוטב בעיניו כי כן לא יעשה. אמר לו השליח על דעתי כי לא ירצה עוד הסוחר לתת סחורתו באמנה והקפה. ענה אותו עזות מדוע לא יאבה עתה לשלוח מזה שלא עשה כן מקדם ומאז. השליח החיותו מוכרח לקיים דברי משלחו הלך ובא אל הסוחר ואמר לו אדוני שאל מוכני כי אלך אליך לקחת עוד מנוח סחורה הרבה בהקפה כמאז ואמרתני לו כמדומה לי שלא ירצה הסוחר אמר לי אף על פי כן. הנה הסוחר השכיל על הדבר מזה שאמר לו שפת יתר כמדומה וכו', והבין מזה כי מסתמא בעלילה בא עליו לקחת סחורה בהקפה ולא ישוב אליו עוד ולא אבה הסוחר לשלוח על ידו. והוא אך כוסבת השליח שגלל על שפתיו דברים שדיבר לאדוניו כדי שהסוחר יבין מזה ולא ירצה לתת:

הנמשל הוא הדבר באליעזר כי היה מחר למנוח עילה שלא ירצה לבן. או שלא תאבה האשה למנוח השיאו את בתו והיא תצלה מאד בשיזכיר לפני לבן ובתואל מזה שאמר לפני אברהם אולי לא תאבה מזה ירגישו הם כי יש לפחד בדבר כי לולא כן אין מקום להסתפק כי מי זה אשר לא יאבה לתת בתו לייחזק אם לא שיש בו ענין כמאז ומנינע שעל כן עלה על לב העבד לומר אולי לא תאבה. ועתה יצדק כי בעלי המדרש ז"ל סמכו הדבר אל אולי לא תאבה שאמר לאברהם שהיה מנוחתו ותשוקתו שלא תאבה האשה ללכת למנוח אשר יתן בתו לבנו לייחזק אך הכתוב בא לחזוכו ולרמוז על הדבר כי כן הוא כי חפץ בן אברהם ממה שחזר וסיפר כדברים האלה בפני לבן אין זאת כי אם להורות נתן בלבו שימאן בדבר. ואך זאת הוא לאות ולנופת גם על דבריו הראשונים לאברהם. וזהו הרמז במאמר אליעזר לבן ואומר אל אדוני אלי לא תאבה וכתב חסר יען כי עיקר הדרש מוכרח מזה סיפור הזה וזהו שפירש רש"י ז"ל אלי כתיב כו': (משלי יעקב) ***

ואבא היום אל העין וגו' (כד, מז).

וברש"י היום יצאתי והיום באתי מוכן שקפצה לו הארץ. שח הגאון אבד"ק טענאקא זצ"ל: הנה אבותי היו חסידים לסיסקא, שנהגו שלא לאכול מוצות במושך ימי הפסח, זולת הכזיתים בליל ראשון ושני דחו. כשנתמנתי לשמוש כרב בטענאקא בשנת תרפ"ט, התלבטתי אם להמשיך במנהגי משום יאל תטוש תורת אמוך, או מכיון שבעיר שישם אני מוכן אין מנוחה כך – ובעינייהם יהא מוזהר התנהגותי, לא אמושיך במנהגי עוד, אלא אקיים מזה שנאמר ישבעת ימים תאכל מוצות.

ובכו, בחמשה עשר בשבט כתבתי שאלה לדינו בעל מנחת אלעזר מונקאטש זצ"ל, אשר בה בררתי הצדדים לכאן ולכאן, בקשתי שהיה יורני מזה לעשות. המתנתי וציפיתי חודש וחודשיים ושום תשובה לא הגיעה. ובכן בלית ברירה, כדי שלא אשנה מנהגי הורי בלא הוראת חכם, החלטתי שלא לאפות רק שישה מוצות מוצותי לילי הסדר. ברם, לבסוף ע"פ הצעת הרבנית הכנתי עוד כמה מוצות שיספיק למושך ימי החג, אולי עוד יתברר הדבר במושך החג.

והנה, ביום ראשון של פסח לאחר תפילת שחרית הגיע איש אחד לפני ושאל שאלה מסוימות בענין איסור והיתר. כדי לברר ההלכה רציני לעיין בספר דרכי תשובה, הספר היה נמוח בבית המדרש של הבחורים בה למודתי עמוה הוראה במושך השנה. הבית מודרש היה סגור למושך ימי הפסח, ברם מוכרח הייתי לפתחו כדי שאוכל לעיין בשאלה.

והנה, כשנכנסתי לאותו חדר נפל מפתח החדר 'מוכתב' פתוח, הסתכלתי בה וראיתי על הכתובת שהוא בא ממונקאטש. לקחתי את הנייר ועיינתי בו, ומה מאד נשתוממתי לראות מכתב מרבינו המנחת אלעזר זצ"ל, המתחיל במילים: כעת אחר בדיקת חנוך נזכרתי מותבו שכתב לי לפני איזה חודשים, וחשתי להשיבו על אתר תיכף ומיד. ובה ממושיך הגה"ק ממונקאטש זצ"ל להשיבו לי תשובה ארוכה, שחלילה לא אמושיך במנהגי זה, רק שאוכל מזה כל שבעת הימים (עין נמוקי א"ח סי' תעה' בענין זה). וכן אני נוהג היום, ועד ביאת הגואל.

בוא וראה, רבינו ממונקאטש כתב מכתבו בעיר מונקאטש אשר בהרי הקארפאטן, וני הייתי בטענאקא בזיבנברגען. אזי עדיין לא היו מובילים הדואר באויר, וכל המכתבים וכדומה הגיע ע"י רכבת, אשר לוקח לכל הפחות ב' או ג' ימים להגיע ממונקאטש לטענאקא. וממש הפלא ופלא, ולא יכולתי להאמין למראית עיני, איך הגיע מכתב שנכתב אחר בדיקת חנוך ממונקאטש לעיר טענאקא ביום א' דפסח, פלאי פלאים. הוכרתי להראות המכתב להגאון רבי פנחס צימנעטבוים זצ"ל [חותנו של הרה"צ בעל מנחת יצחק זצ"ל] שאצלו למודתי הוראה, וגם הוא התפלא מאד על זה.

כעבור זמן, ורבינו ממונקאטש בא לעיר שמוליא. הלכתי שמה לקבל פני קדשו, ורבינו זצ"ל העניין במועשי, ושאל אם קבלתי מכתבו, השבתי לו הן. הוא הנהג בראשו, אזי אמרתי לו: יודע הייתי לשעבר שלצדיק עצמו יש כח של קפיצת הדרך, אבל עכשיו יודע אני שגם למוכתב של צדיק יש אותו כח. (אומר אפרים) ***

הנה אנכי נצב על עין המים וגו' (כד, מז).

אמר הטעם, למה עשה אליעזר עבד אברהם הסיכון במים דוקא. כי כשרוצין לעשות טובה לאדם צריך להזכיר אותו באותה המידה שהוא עומד בה, ואברהם היה בחינת חסד, ומים הוא ג"כ בחינת חסד (תיקוני תיקון י' דף א), לכך הזכיר אותו במים. ולכן כשבא איצ"ל לבן ורצה לעשות לו טובה סיפר לו המעשה פעם שניה, ולכן אמרו (ב"ר ס, יא) יפה שיחתן של עבדי אבות וכו'.

וגם לגמליך אשאב וגו' (כד, מד).

הנראה לרמוז מזה גודל מעלת המחזיקים ידי תלמידי חכמים, הם תמכי אורייתא. אף שאין צהם תורה, אף על פי כן גם המה ראויים לשכר טוב, ולהשפעות טובות. וזה הפרוש גם לגמליך, הם הגומלי חסדים. אשאב, להשפיע להם כל טוב וחסדים רבים. (תפארת שלמה) ***

ועתה אם ישכם עושים זוסד ואמת את ארני וגו' (כד, מט).
י"ל דהנה איתא בספרים הק' דכל מנזה שאדם עושה צריך לקשר
עלמו עם נדיק אמת שהוא מעלה את מנזות ותפילות ישראל
למעלה.

ו"ש להם אליעזר ועתה אם ישכם עושים חסד ואמת פי' מנזות
ומעשים טובים, צריכים לקשר עלמכם את ארני קאי על הנדיק
אמת, ועי"ז יעלה מנזתכם לפני הקב"ה
(פניני שפע חיים)

ויען לבן ובתואל (כד, ג).

ופרש"י רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו. הרה"ח הנפורסם ר' יהושע
מטוראוו ז"ל, מלכוד של אדמו"ר הזקן הבית אהרן נוקרלין זצ"ל למדו עכנו
חומש עם רש"י, ונסופר, שאביו הרה"ק ר' אשר מסטאלין ז"ע נכנס
פעם ומוצא אותם כשלמד הפסוק ויען לבן ובתואל ופרש"י רשע היה וקפץ
לדבר לפני אביו. ונתן לו הרה"ק סטירה על לחיו, ואמר לו בהתנגשות
עצומה: אזוי וועסטו לערנען מיט מיין קינד חומש, האם בלימוד כזה תכניס
יראת שמים להילד, אתה עריך ללמוד ביתר התלהבות - רשע היה!! האט
אזוי גיט מען אריין יראת שמים אין אקידה.
(ברכת אהרן)

ויען לבן ובתואל ויאמרו מזה יצא הדבר לא נוכל דבר
אליך רע או טוב (כד, ג).

הנה צמשה לאצות (פ"ה מ"ו) איתא, ז' דברים צמס, ואחד מהם,
אינו נכנס בתוך דברי חזרו, וחילופיהן צגולס. וא"כ רשעים אלו
שצודאי לא חפלו בקיום השידוך הזה, וכמש"כ רש"י שצא מלאך
והמית את צמול על שציקש לעכב מלמת את רבקה, וא"כ למה
ישבו ושחקו ושמעו את דברי אליעזר צסיפור פרטי המעשה איך
צמגלגל על ידו לקדש את רבקה - שהם צמנגדו לזה צכל צוקף
- ולא צפסיקוהו צצמלע.

והנראה צזה, כיון שאליעזר היה השליח להוציא לפועל את היוזוג
הקדוש הזה, ומשמים הסכימו על זה, לכן נסחם פיהם צמשך כל
זמן צסיפור להם פרטי הענינים כדי שלא יוכל לומר פיהם דבר
נגד שידוך זה, וכשסיים דבריו היו מוכרחים מהשמים לומר צפירוש
שנותנים את הסכמתם.

וזה שאמרו לצן ובתואל מה' יאל הדבר ולא נתנגד מלמת את
רבקה, וראיה לזה שמה' אל הדבר, כי לא נוכל דבר אליך רע או
טוב - צצמשך זמן סיפורך נעשינו כאלמים ולא יכולנו לדבר אליך
רע או טוב.
(פניני שפע חיים)

ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים וגו' (כד, ג).

כאשר שלח אברהם אבינו ע"ה את אליעזר עבדו לקחת אשה לבנו
יצחק, ונתן צידו תכשיטים וצגדים, מילא תכשיטים שוים לכל נפש,
משא"כ צגדים ישיים קטנים וגדולים קצרים ורחבים והכל צצמידה,
איך שלח אותם מוכנים, אלף מאל, אברהם שלח לדוגמא צגדי צניעות
אם מסכימה ללבוש כאלה, אותה תקח ליצחק.

(צמס הרה"ק מהר"ד מצעלוא ז"ע)

ויוצוק בא מבא באר לזוי ראי וגו' (כד, ס).

עי"ד פקודי ה' ישראלים מושבתי לב. והוא כי כשהאדם בעל עיניו מחשב
בתורה ובאים במחשבתו סברות וחידישים ועדיין אינם עיקר, רק כשבא
בליבו סברא ועיניה מרגיש שמחה ומרגיש בהירות, אז ידע שהסברא
ישרה ונפלאה, ומתת אלקים היא, וזה ברור ואמיתי וידוע לבעלי עיניו וביותר
לחסידים עוסקים לשמוח,

וזהו מאמר הכתוב ויצחק בא חדוה באה לאדם, מנזא באר כשבא על
ברור ופרוש, שהוא לחי ראי, שראוי לפני חי עולמים, פקודי ה' ישראלים,
וזהו בא חדוה ושמחת לב, והבן היטב כי נפלא הוא.
(נעם מנזים)

ותקזו הצעיף ותתכס (בראשית כד, סה)

כתב רש"י ז"ל: ותתכס, לשון ותתפעל, כמו ותקבר ותשבר.
חתונתו של כ"ק מרן אדמו"ר היפחד יצחק' מנזיאן ז"ע בן רבינו אדה"ז
מסא"ג ז"ע שנערכה בעיר חאטין שבבסרביה, היתה ידועה ומפורסמת
ויצאה לה מוניטין בעולם החסידי, כי כ"ק מרן היפחד יצחק' ז"ע לחתן
הרה"ק ר"ר יוחנן מנזאמסטרויקא ז"ע יצא עיר בניו של המגיד הק'
מנזיערנאביל ז"ע, ולפי המסורה השתתפו בה שישה מנזיו של המגיד
ז"ע ובראשם בכור האחים הרה"ק ר"ר אהרן מנזיערנאביל ז"ע, גם
השתתפו בהכל האחים בני רבינו מרזיין ז"ע ויו"ח, כמו"כ הרה"ק היבית
אהרן' מנזארלין ז"ע חותנו של רבינו אדה"ז מנזא"ג ויו"ח ועוד הרבה
צדיקים, וכל זה גרם למקהלות רבבות מנזינו בני ישראל.

לפני ההליכה לחופה פנה היבית אהרן' ז"ע לחתנו ואמר לו: מחותן! למה
אין אתם אומרים דברי מוסר לחתן לפני החופה? ואחז רבינו אדה"ז את
הלחי הימיני של החתן בין שתי אצבעותיו, ואמר לו: כשרבקה אמנו ראתה
את יצחק לפני הנישואין מזה עשתה? כתוב בקרא "ותקח הצעיף ותתכס"
ופרש"י ז"ל ותתכס, לשון ותתפעל כמו ותקבר ותשבר.

ופליאה רבה על רש"י, וכי לא היה יכול למנזא דוגמא יותר יפה ללשון
ותתפעל לפני שהולכים לחתונה, אלא ותקבר ותשבר? אלא תבין בני יקירי,
הנה יש שלושה זמנים מסוימים בחיי האדם הגורמים לרעש ולמהומה
מחמתם, ואלו הן: א' בשעה שנוולד, ב' בשעת החתונה, ג' להבדיל ובר
מינן בשעת הפטירה. והנה בני' פעמים מאלו הזמנים הגם שהאדם גורם
את הרעש אבל למעשה הוא בעצמו אינו יודע ואינו מרגיש מאומה, והיינו
הא' בשעה שנוולד, כולם מדברים ושמחים בו אבל הרד הנוולד בעצמו אינו
יודע כלום ואינו מרגיש כלל על כל זה, והב' להבדיל בשעת הפטירה, הנפטר
גורם למבוכה וליגון ואנחה, אבל בעצמו אינו מרגיש כלום ע"ז, שונה הוא
הזמן הג' והיינו בחתונתו שאז גם החתן יודע ומשתתף בכל, וזה יכול
לגרם לו שיבוא לידי התנשאות וגיאיות בראותו שהוא הגורם לכל זה.
מחמת חשש זה בא רש"י הק' ואומר במתק לשונו: ותתכס, ותתפעל כמו
ותקבר ותשבר, כדי ללמד לאדם דעת ויראת שמים, שיראה לקבל
התפעלות בעת ותתכס שהוא זמן חתונתו כמו בשני זמנים האחרים, שהם
ותקבר בשעת הפטירה, ותשבר בזמן הלידה (מלשון: והיישובות על
המישבר) שגם בזמן החתונה לא תבוא לידי התנשאות, וכולם יחיו שווים
לשובה.
(נר ישראל אדה"ז מסא"ג ז"ע)

ותאמר אל העבד מוי האיש הכזה ההלך בשדה לקראתנו
ויאמר העבד הוא ארני ותקזו הצעיף ותתכס (כד, סה).

ל"פ הכתוב ע"פ דאיתא צמדרש שאחר העקידה צמדמש שאלה
העקידה עלה יצחק אבינו ע"ה למרוס והיה שס ג' שנים, וכשחזר
היה כל כולו מדת הגבורה, ולא הצין כלל לעולם הזה.

וע"כ כשצאת רבקה אמו ע"ה, ורצתה להמשיך חסדים על ישראל,
אמרה מי זה ההולך לקראתנו, פי' לנגדנו, דהיינו שהוא כולו ממדת
הגבורה, ותקח הצעיף ותתכס, היינו שעשתה פעולה של מדת
הצניעות לעורר רחמים לפרנסת צני ישראל, כי צעיף ר"ת ע"מך
ישראל צריכים פרנסה. ועי"ז פי' רש"י ותתכס כמו ותקבר ומשבר,
שע"י פעולה זו שצרה וקצרה את מדת הגבורה, ועוררה את מדת
החסד שיהיה לבני ישראל פרנסה צהרצנה.

(הרה"ק המגיד מטשערנאביל זוק"ל, מאורי אור)

המזווה כאשר כיבדו אותו ביותר, ולא ראיתי בהם שום שינוי קל.
לדעתי, דבר זה מהווה המופת הכי גדול! (שלשלת הזהב)

לאחר פטירת הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע ביום ל"ד בעומר שנת תקע"ה לא הסכים תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע לקבל על עצמו את עול ההנהגה במלואה ולמלא את מקום רבו, ותחת זאת נדד לראפשיץ וישב שם בצלו של הרה"ק מראפשיץ כ"ב שנים עד לפטירתו ביום י"א אייר שנת תקפ"ז, ורק אז נעתר לבקשת החסידים וקיבל על עצמו את האדמו"רות במלואה. שנה אחת בחג הסוכות הביט הרה"ק מראפשיץ אחר תלמידו רבי צבי הירש בעת הנענועים בד' מינים, ובסיומן הגיב בהתפעלות "אני הנני נכדו של הגה"ק ר' איציקל מהמבורג זי"ע ויש לי אתרוג מהודר ביותר, ואילו הירשל שניידר יונגל [כידוע שאביו היה חייט המתקן בגדים קרועים, ולאחר פטירת אביו בדמי ימיו ביקשה ממנו אמו שסייע לה במלאכת החייטות לצורך פרנסה] יש לו אתרוג שוה פרוטה, והוא בנענועו מנענע את כל העולמות מה שאין אני מצליח לעשות..."

זקיני מו"ה הגז"ל (הגה"צ רבי שמואל ענגיל מראדומיאל זצ"ל) היה רגיל לספר בכל עש"ק פ' פרה, שהדברי חיים מצאנו זי"ע בא פעם בעש"ק פ' פרה, להגה"ק הרצ"ה מרימנוב זצ"ל, והרצ"ה תמה אליו על מטרת בואו: הרב מצאנו, מה אתם עושים כאן? והשיבו הדברי חיים זצ"ל, קבלנו מרבתינו (כידוע היה הדברי חיים מחסידיו המקושרים של הסב"ק מוה"ר"ג מראפשיץ זי"ע, וקבלה למד אצל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע. בעת הסתלקותו, טרם עלות נשמתו השמימה, פירט רבותיו, צדיקים רבים, ולבסוף גם את הרה"ק מליזענסק ד"ע, שהחזיקו לרבו, ושבאו לקראתו, כידועים הדברים מפי אנשי אמת שנוכחו בעת הסתלקותו). שבשבת פ' פרה צריך להיות אצל צדיק הדור. הרצ"ה ענה לקראתו במדת ההשתוות שלו, בוודאי כן, בוודאי כן, אוודאי אזוי, אוודאי אזוי, בלע"ז. ואזוני תצלנה כאילו שומעים עכשיו מפי זקני הגז"ל. (הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל)

בתולדות רבינו צבי הירש הכהן זצ"ל מרימנוב (בראש ספר מבשר טוב) יסופר באורך איך נשאר יתום מאב ואם, וקרובו נתנו ללמוד מלאכת חייט, אבל הוא השליך מלאכתו ורצה בכל מאודו לבוא באהל תורה, ונדד מקנו מקהילת טארנא, והלך נע ונד עד בואו לקהילת פריסטיק. מיד הלך לבית מדרשו של הרה"ק והנורא מו"ה מנחם מענדילי זצ"ל, וישב על השולחן, וספר תהלים בידו, וקרא בו בעינים דומעות מאין הפוגה.

ונגשו אליו וישאלוהו: מה מלאכתו, ואן פניו מועדות. ויתן קולו בבכי וישבם, כי נעזב הוא מאב ואם שהלכו לעולמם, ואין לו מנהל, ומגמת פניו אך לתורה ולתעודה. ואם ימצא איש שידריכהו בדרכי ה' ויורה לו דעה, ויאיר לו נתיב בנתיבות החכמה, אז ימצא נוחם לנפשו, חובשי בית המדרש נכמרו רחמיהם עליו ולמדו עמו סדר השבוע, וכה הלך וגדול בתורה ועבודה, ממקרא למשנה וגמרא, ולמד בעצמו ששה סדרי משנה בשקידה רבה, עד שהגיע לכלל לימוד, ולמד יחד עם בחורי חמד דבית המדרש בגפ"ת. ועבודתו בתורה ובתפילה וחסידותו ופרישותו גדלה מידי יום יום, ואת פני הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל ששכן בבית הזה לא זכה לראות, כי אם בעת בואו לבית המדרש בבוקר בבוקר, להתפלל עם הציבור. וישתוקק מאד לזכות לשבת בבית הרה"ק, ולזכות לראות פני קדשו ולשמשו, כי 'גדול שימושה יותר מלימודה' (תד"א פרק ה') וילמוד מעשיו ללכת בדרכיו.

ככה התפרצה התשוקה בקרבו, עד שלא נח ולא שקט, ורוב שרעפיו בקרבו אך התגברה 'מתי אבוא ואראה הוד קדושת הרה"ק, וישם עצות בנפשו להחל בעבודות פחותות העומדות בסתר המדרגה. וילך אל פרודור בית הרה"ק, ויתוודע אל המסיק התנור, ויאמר לו, אחרי כי בית העצים רחוק מהבית, מסור לי את המפתח, ואנכי אביא לך העצים בכל עת. ויאות לו, ובפץ לבבו מילא בקשתו.

והבחור צבי הירש העמיס עליו עבודת משא בכתף, והביא לו עצים בבוקר ובערב בזריזות, כמביא למעלה עצים למערכה, וכאשר כלה

הרה"ק רבי צבי הירש המכונה ר' הערש משרת, נולד בשנת תקל"ח לאביו ר' יהודה לייב בעיר דאמבראווא, ונתייתם מאב ואם בצעירותו ונתגדל בבית דודו שנתנו לחייט שילמד אומנותו, וגם שם בבית החייט היה יראת ה' חופף עליו כל היום, והנהיג עצמו בקדושה ובטהרה והתפלל ככוונה עצומה והיה קם בלילות לערוך תיקון חצות בבכי ודמעה,

היה תלמידו ומשרתו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, א, רבו הק' המליץ עליו הפסוק (תהלים קא ו) הולך בדרך תמים הוא ישרתי. לאחר פטירת רבו הק' נתמנה מנהיג על העדה כממלא מקום מורו ורבו זי"ע, אבל גם לאחמ"כ המשיך לנסוע אל הרה"ק מראפשיץ בהתבטלות גמורה, ולאחר פטירת הרה"ק מראפשיץ, נסעו אליו כל צדיקי גליציה,

נהג נשיאותו ברמה יותר משלושים שנה, נתבקש לשיבה של מעלה ביום ל' חשוון תר"ז ומנ"כ ברימנוב.

שמעתי מכ"ק חותני ומהגה"צ מויעליטשקא, שהרה"ק ר' הערש מרימנוב סיפר, שהרה"ק ר' אברהם משה מפשעווארסק היה פעם בטארנע, והלך למקוה, כשיצא ר' אברהם משה מהמקוה, היו מן האנשים שרצו אל המקוה, שכל אחד מהם רצה לטבול בהמקוה הראשונה אחרי ר' אברהם משה, כי היו אומרים שמי שטובל ראשון אחרי הרה"ק משה מקבל מדריגות, והרה"ק הערש היה א שניידער יונגל שם בטארנע וגם הוא רץ, והתפאר הרה"ק הערש על עצמו שהוא היה זריז, כי בזמן שהציבור התחילו לפשוט את בגדיהם בכדי להכנס אל המקוה, כבר קפץ הוא לתוך המקוה עם בגדיו. כשיצא מן המקוה נהפך לאיש אחר, והלך עם ר' אברהם משה, ורא"מ אמר לו שילך לרימנוב, והלך לרימנוב ונעשה משמש אצל רמ"מ מרימנוב. אח"כ שנפטר רבו היה יושב בראפשיץ כמה שנים, אח"כ נעשה לממלא מקומו. וסיים: מסתמא היו לו להרה"ק הערש נשמה גדולה, וזה שקפץ לתוך המקוה כנ"ל זה עזר לו, אבל לא רק בשביל זה זכה להיות הרבי ר' הערש.

(כ"ק אדמור"ה מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

סיפר הגאון רבי צבי הירש אורנשטיין זצ"ל גם על ביקורו של הרה"ק רבי הירש מרימנוב ד"ע, בהיותו בראשית תקופת הנהגתו, אצל זקנו ה"ישועות יעקב". נהוג היה אצל בעל ה"ישועות יעקב", כי מי שהיה מעוניין לבקר במעונו, היה עליו להודיעו מראש על כך. כאשר באו להודיעו כי רבי הירש מרימנוב מתכוון להגיע, נענה ואמר: "האם גם משרת בין הרביס?" ופקד על משמשו להוציא את כל הכסאות מהבית. כאשר הגיע הרימנובער וביקש להיכנס לחדרו של ה"ישועות יעקב", הניח ידו על המזווה כדי לנשקה, כנהוג: אולם, הסירה מיד. כך חזר ונשנה הדבר פעמים מספר. כאשר ראה זאת בעל הבית, הגאון בעל ה"ישועות יעקב", נענה ואמר אל רבי הירש: "האם ברצונכם לפסול את המזווה שלי? הרי רק לפני כמה שבועות מסרתיה לבדיקה אצל סופר מומחה?" כדי להוכיח את דבריו, ציפה, איפוא, להוריד את המזווה ממקומה, ופנה לנכדו בבקשה לקרוא לסופר מומחה. ויהי, כאשר אך גללו אנשי הבית את המזווה, טרם הגיע הסופר, נחרדו הכל לראות כי המזווה פסולה בלי פקפוק! התברר, כי האדם שהתקין וקבע את המזווה, החדיר בשוגג את המסמר באחת האותיות, וכך נפסלה המזווה, בעל ה"ישועות יעקב" התפעל מאוד מהדבר, ומיד ציפה להכניס כסא עבור האורח החשוב, השניים ישבו ושוחחו בצוותא באהבה וחיבה, ובשיחתם שאל את רבי הירש: "מהיכן ידעת שהמזווה פסולה?" ענה לו רבי הירש, שהוא קידש את אבריו שימשכו רק לדבר מצווה, וכשרצה לנשק את המזווה הבחין שאין ידו נמשכת, וכך הבין שהיא פסולה. כאשר סיים רבי צבי הירש לספר את סיפורו בסעודה, המשיך ואמר למסובים הרבים: כולם התפעלו מהמופת שאירע עם המזווה, אך אני התפעלתי מדבר אחר לגמרי: התבוננתי היטב בפניו של האורח הדגול בעת שביזו אותו ולא נתנו לו גם כיסא לשבת, וכן לאחר מעשה

עבודתו שב אל מקומו לעמוד על משמרתו לתורה ועבודה כמאז. וכאשר חלפו הימים חילה את פני המסיק כי יתן לו להחם את התנור, ויתן לו את שאלתו גם בזה.

לא ארכו הימים, אז נשא לבו אותו לבוא [אל] חדר משכן הרה"ק, ובבוקר בעת הלך הרה"ק לנקות גופו ולהכין עצמו לתפילה, אז ראה שעת הכושר לפניו לבקר בהיכלו. וירא את המשרת מכבד את חדר הרה"ק, ויחל אותו שיתן לו המטאטא, וכיבד הוא את החדר בגילה וברינה, כי זכה לכבד את חדר הצדיק. וככלותו את עבודתו בחדר הרה"ק, מיהר וישב אל עבודתו עבודת הקודש בתורה ותפילה, לא אבד אף רגע. כה חלפו עליו ירחים וכו' וכו'.

הן למרות היות הבחור הזה רצוי לכל משרתי הרה"ק, ויניחוהו לעבוד בכל אשר מילא את ידו לכהן שמה, בכל זאת להציע משכב הרה"ק, ולרפד את יציעו לשינה של צהרים, או באישון לילה, לא אבו שמוע לקול תחנוניו. אשר מאז התקרב אליהם לשרתם, חילה את פניהם ויפצור במ לשרתם גם בזה, ולא נשאו פניו גם לדבר הזה, כי נפל פחד הרה"ק עליהם אולי לא יעלה בידו לפספס התבן, ולרכך מצע התחתון, ולתקן משכבו כראוי, וכאשר יבוא הרה"ק לנוח מעט ולנום שינתו, וימצא ערשו בלתי מתוקן, ויקפיד עליהם, ואוי לו לאיש אשר פגעו הקפדת הרה"ק,

אולם בחור זה לא אמר נואש גם מעבודה זו, ובטח לבו כי עוד יבא עת הזאת. ויהי היום, והמשרת נחפז ללכת לדרכו אשר צוה, והבחור צבי הירש עומד עליו, ויאמר לו המשרת: עתה נאלץ הנני למסור בידך עבודה זו, להציע מיטת הרה"ק לשינת צהרים. פני בחורינו צהלו משמן, ולבו נמלא רגשות קדושות אין קץ, וניגש אל העבודה. פינה את המיטה מכל כליה [הנה מיטתו של הרה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל המדובר בזה, היתה עשויה של עץ מנוקבת מכל הצדדים ומסורגת בחבלים לאורכה ולרחבה, כמו שהיתה בימי חכמי הש"ס, כמו שמובא במסכת כלים, ואני ראיתיה אצל בנו הרה"צ רבי נתן לייב, ודעת קדוש כיוצא בו מי ימצא על מה עשה ככה, ונעלה מעל כל ספק כי כוונה היתה בזה]. והחל בידים חרוצות לפספס ולנענע את הקש, וירכך את מצע התחתון, למען תנעם שינתו. והכל עשה יפה בזריזות יתירה, ודמעות גיל התגלגלו על לחיו מרוב עליצות נפשו, ובתודות והלל לה' שזיכהו לזה.

כבוא הרה"ק לנוח מעט ולישן שינת עראי בצהרים, מיד בעלותו על ערש יציעו, הריח כי ההצעה איננה כתמול שלשום. וברוח קדשו הרגיש כי לא ידי משמשיו חלו בה, ותדד שינה מעיניו, ויקרא את משרתיו ונתן עלימו בקולו: מי הוא זה אשר הציע את מיטתי היום? נענה לו הגבאי: בטח מי שמציע תמיד. [אמר] הרה"ק: שקר אתה דובר, א"כ מה היום מיומיים כי נאחזו שמורות עיני מבלי תת שינה למו ולעפעפי תנומה, הגידו לי אפוא ואל תכחדו ממני.

ויאמר המשרת: כנים הדברים כי לא אנכי הצעתי את מטתו היום, אבל לא בפשע חלילה, אך כי ירט הדרך לנגדי בפקודת הרבנית, והבחור צבי מטארנא דורש ומבקש אותי יום יום להניח לו להציע המיטה, והוא היה המציע. ועתה יסלח לי האדמו"ר כי אנוס הייתי.

ויאמר הרה"ק: אכן נודע הדבר, ועתה אם הבחור צבי יוכל להציע כך את המיטה, ובכך מהיום והלאה לא יהיו שום אחד מכם להציע את מיטתי, כי אם הוא.

ומאז נקרא לבוא פנימה, והיה נער משרת את פני הרה"ק מו"ה מנחם מענדל, שם מצא הבחור צבי משאלותו, שם מצא מים חיים היוצאים מן המקדש, ושתה ממי הדעת, ונפש שואפת רוח חכמה כנפשו המשכלת, מצאה די והותר מזון רוחני בבית הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל זצ"ל, להשתלם בקניני מידות ודעות משובחות. ומן היום ההוא והלאה שגבה חסידותו, וחכמתו הוסיפה שורש בליבו, ותעש פרי למעלה למעלה.

ויהי בנסוע הארון הקדוש הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל, והעתיק אהלו מקהילת פריסטיק ותקע אהלו ואוהו למושב לו בקהילת רימנוב, לקח גם משרתו הבחור הקדוש רבי צבי עמו לשרתו ולעמוד לפניו, ושקד על תקנתו, ועשה עמו שידוך (ומסופר להלן באריכות גדולה), ואחר הנישואין נשאו רבו הקדוש ושמהו לאדון לכל ביתו, וכל אשר בבית הפקיד על ידו.

ושמעתי מאדם גדול, שהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ל נסע פעם את ביחד עם הרה"ק מו"ה רבי צבי הירש מרימנוב זצ"ל, ובהיותם בדרך משוחחים יחד, ולפי הענין המדובר שהיה אז ביניהם, סיפר הרה"ק מו"ה רבי צבי הירש, כי ביום חופתו נקראו לשבת עמדו הבחורים כנוהג שבעולם, וכשבתו יחד עמם, פתאום הופיע הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל בתוך החדר שהם יושבין, וניגש אליו אל השולחן ויקראהו: קום צבי, ואשכילך ואורך מהו הנישואין. ויסיבהו מאצלם אל מול צד אחר, ויורהו מפיו דעת ותבונה, וסתום חכמה הודיעהו, הלא המה כמוסים עמדו, וחרותים על לוח לבבו. והדברים האלו הביאוהו הלום להיות רבן של ישראל.

הלאה [בספר מבשר טוב הניל] יסופר שם, כי היה לו להרה"ק רבי צבי הירש צער גידול בנים, כי מארבע עשרה בנים ובנות הנולדים לו בזו"ר, לא נשאר לו בחיים כי אם בת אחת וכו' וכו', והוא שתה ומצה כוס התרעלה ר"ל. בכל זאת לא חטא בנפש, ולא הרעה אחר מידותיו יתברך שמו, ואף כי בשפתיו נשא הכל באהבה ובשמחה אין קץ, אך אשתו, היא לא יכלה לתת מעצור לרוחה הנדכאה, ותבא לפני רבו הקדוש מו"ה רבי מנחם מענדל ותבך ותתחנן לו להעביר רוע הגזירה מעליהם. אז קרא לו רבו הקדוש ויאמר לו: עד מתי תהיה ממשיך נשמות קדושות כל כך, אשר לא תוכלנה להתקיים בעולם הזה. קוי ה' יחליפו כח וכו' כל תלאותיו היו כמוץ לפני רוחו הכבירה וכו' עיי"ש.

כתב בספר נפלאות היהודי כפי הנודע מספרים, אמרו עליו על האר"י הקדוש ז"ל, שכל מדרגותיו לא זכה אלא מתוך שמחה של מצוה. אף אנו נאמר גם על איש קדוש רבינו צבי הירש מרימנוב זצ"ל, שזכה לכל הגדולה בגלל הדבר הזה, שכל עשיותיו בשמחה ועזו וחדוה במקומו. כל צדיקי הדור שהכירוהו, שמו צניף טהור על ראשו, חשו עתידות לו כי הוא יהיה מגדל עדר.

גם הרה"ק מפרשיסחא, הנודע ביהודה בשם יו"ד הקדוש זצ"ל, דיבר בקדשו כי ינחל כסא כבוד רבו הקדש רבי מנחם מענדל מרימנוב, כאשר סיפר הרה"ק רבי צבי הירש בעצמו, והכי הוה עובדא: הרב יו"ד הקדוש בא לרימנוב לקבל פני הרה"ק רבי מנחם מענדל ותהום כל העיר לקראתו וכבוד גדול עשו לו. בבואו העירה צעדו עלי שור לראותו, ובלוית אנשים רבים נכבדים מעיירות הקרובות והרחוקות, אשר נתלוו עמדו מדי עבר עליהם, בא עמהם העירה. וישקף הרה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל בעד החלון, וירא את כל כבודו, ויאמר: אוי לעינים שכך רואות. (והרה"ק רבי צבי הירש מדי דברו מזה, פתר, כי מורו ירא מאד לנפשו שלא יזיק לו כל הכבוד הזה משום עינא בישא, וכאשר באמת כן היה כי אחרי שוב היו"ד הקדוש לביתו, נפטר לעולמו).

וכבואו לבית הרה"ק רבי מנחם מענדל, אז לא הראה לו רבי צבי הירש אותות הכבוד וההכנעה, וגם בעת הפרדו מרבו הקדוש לא הלך ללוותו, כי ירא להראות קבלת מרותו עליו לפני רבו הקדוש רבי מנחם מענדל. אך לעת ערב אחר תפילת ערבית, ומורו הרה"ק רבי מנחם מענדל הלך לישן כדרכו בקודש למען שלא יעבור עליו חצות לילה בשינה, אז הלך אל בית אישפיזכני דהרב יו"ד הקדוש להשיב לו את כבודו, ולקחת עמדו אומר ודברים. אמנם מידי לכתו בדרך, הוגד לו להרבי ר' צבי הירש כי הרב היהודי כבר נסע מזה, וכל העגלות אשר היו מוכנות ללוותו נהרו אחריו.

ובשמעו נתעצב מאד, בכל זאת לא שב לביתו, וילך אל האכסניא למען שמו"ע שמה אשר יספרו אחריו מתהלכותיו, ומה גדלה שמחתו כבואו שמה וימצא עוד את הרה"ק היהודי ז"ל, וישתעשע עמו, ויספר לו את עצבון רוחו מהשמועה אשר שמע בדרך, ויאמר לו היהודי הקדוש 'שארית ישראל לא ידברו כזב' (צפניה ג' י"ג), ומעשה שהיה כך היה, כי המרכבה הראשונה שהיתה מועדת לפני נעתקה ממקומה, והאמינו כולם כי אנכי נוסע שמה וכן נהרו כולם אחריה, ואנכי נשארתי לבדנה. ויאמר היהודי הקדוש אליו ללכת עמו שמה, וילכו שניהם יחדיו הלוך ודבר בדברים רמים ונשגבים [ובכל עת שסיפר הרה"ק רבי צבי הירש

מרימנוב את הדברים האלה, אמר בזה הלשון: את אשר חפצתי לדעת ממנו, לא כיסה ממני דבר אפילו כחוט השערה]. וכהתייחס לדבר, דרש הר"ה"ק רבי צבי הירש מהיהודי הקדוש זצ"ל שיברכו שיהיה ביכולתו להתפלל, ויאמר אליו הרב יו"ד הקדוש בזה הלשון: מה תבקשו, הלא כל הגדולה והכבוד עומדים ומצפים עליכם. (והובא מעשה זו בספר בארת המים ועו).

ידוע אשר הרבי ר' הירש מרימנוב, היה משרת בקודש נאדר, אצל הר"ה"ק רבי ר' מענדילי מרומנאב זצוק"ל. וכשהגיע לפרק הנשואין, השתדל עבורו הרבי ר' מענדילי להשיאו, וטרם עברו בשידוכין הרבה מאד, אבל לא עלתה בידו בשום שידוך. כי כידוע שהרבי ר' הירש היה בבחורו הצנע לכת מאד, ועתידות שלו היו צפונות ונעלמות מעיני כל חי בעולם, ומה שהיה בו ערבו של הבהת דקדושה, ועבודתו הקדושה הפנימיות, לא ידע מזה שום איש, רק הרבי רבי מענדילי ידעו ומכירו, כי אין קדוש כמוהו. (כידוע שהחווה מלובלין זצוק"ל הודיע לרבי ר' מענדילי, כי הוא משתמש בקודש, והשיבו, התפללתי להשי"ת, הולך בדרך תמים הוא ישרתנו, ונושעתי עמו) וכולם חשבו עליו שהוא בחור משרת פשוט מאד, וגם מרוב תמימותו שהיתה בו, מעולם לא דיבר בגדולות ונפלאות, רק בענוות רוח ופשוטות, וגם הרבי ר' מענדילי לא גילהו, כי עוד לא הגיע הזמן לגלותו. והרבי ר' מענדילי הצטער עליו מאד, שהוא כבר בא בימים, ואין איש שירצה להשתדך אתו, ועלה רבי בסילודין, להודיעו משמים מי הוא זיווגו, ובאיזה מקום ועיר מקום זיווגו, ונענה רבי, והודיעו לו משמים ממעל. ומאז הפסיק הרבי מלדבר עוד מנכבדות עבורו, וכולם תמהו על זה, למה פסק רבי מהשתדלותו עמו בשידוכין, וגם הרבה אנשים שאלו להרבי על זה, ורבי לא השיב מאומה על זה לשום איש.

כעבור זמן מה, אמר הרבי רבי מענדילי למשרתו הרבי ר' הירש, בעמדו לפני כל אנשי ביתו, צא מביתי כי גנב אתה! כי גנב גנבת אותי מיום שנכנסת לביתי, ולא אוכל עוד לסבול, ויגרשהו וילך מביתו. לכולם היתה זאת לפלא, כידוע שעד היום הרבי קרבהו מאד, ועכשיו נהפך לו גרשהו, מטעם שגנב הוא. ודברי רבי נתפרסם בכל העיר, כי הרבי גרש משרתו מביתו מטעם שגנבהו, ולכן כשהלך מבית הרבי, שום איש לא רצה להכניסו לביתו, והיה נודד מבית לבית, ושום איש לא קיבלו לביתו, מחמת קול השמועה לא טובה, שיצא עליו מבית הרבי. והלך לבתי כנסיות ובתי מדרשות של העיר, וכולם גרשוהו, ואז היה חורף, והקור והשלג היה גדול ונורא מאד. וילך מרימנוב הלך ונסוע אל אחת הכפרים הסמוכים, ולא היה לו כסף, וילך רגלי בשלגים הגדולים, ועברו שם נוסעים, וראו אותו שהולך רגלי, ושאלוהו איפה רוצה לילך, ואמר להם, אל הקרעטשמע. הסמוכה לכאן איזה פרסאות, ולקחווה ונסעו עמו עד אותה הקרעטשמע. בירדו שם, נכנס להקרעטשמע, והיה שם רק הבעלת הבית ובתה עמה, כי הבעל נסע העירה, לקנות שם מזון וסחורה הנצרך לו להקרעטשמע, וישב שם הר"ר הירש על יד התנור וכיריים, לחמם את עצמו, כי נתקרר מאד מהדרך, ושאלה הבעלת הבית אם רוצה לאכול או לשתות, והשיב שהוא רעב וצמא מאד, שלא אכל כל היום, אבל אין לו כסף לשלם דמי הסעודה. ונתנו לו לחם לאכול תבשילים חמים, ותה שיחמם עצמו, עד שתשוב לו רוחו בקרבו. אחר כך ישב אצל התנור לחמם עצמו, וכשהגיע זמן מנחה התפלל שם, ושאלה אותו הבעה"ב, אם הוא רוצה לילך לאיזה מקום, כאן בכפר או סמוך לכאן, או שרוצה ללון כאן, והשיב שאינו יכול לצאת החוצה מפני הקור, ואין לו כסף ליסע, וגם כאן אין לו שום איש שמכירו, שילך אצלו לישן, והוא מבקשה שתתן לו רשות, לישן פה על התנור וכיריים של הקרעטשמע עד הבוקר, שיוכל לילך הלאה. ואמר לו הבעלת הקרעטשמע, שיוכל ללון כאן.

כי בלאו הכי לביתה לא יכולה ליקח אותו ללון, כי בעלה אינו בבית, כי נסע העירה, וישמח מאד. והכינו לו סעודת הערב, וסדרו לו על התנור קש הרבה, שיהיה לו טוב ללון שם, והוסיפו בהתנור עצים ואש, שיהיה חם הרבה למעלה, ומסרו לו המפתח של הקרעטשמע, ואמרו לו, אם יבא מי שהוא בלילה ויפוק, לא יפתח, רק יצא אל הבית הסמוך לכאן, דרך הדלת אחורנית אל החצר, ויודיע להם.

כי בחורף, רבת פעמים נוסעים אנשים סוחרים מעסקיהם, מהירידיים מעיירות, וכשכלה להם אכילתם בדרך, או שקר להם, באים לכאן לדפוק על הקרעטשמע, והיא יוצאת להם, ואם היא רואה שיהודים באים, היא פותחת להם הקרעטשמע ומקבלת אותם, והיא כבר בקיאה ויודעת, את מי לקבל ומי לא לקבל, לכן יזהר מאד שהוא לא יפתח לשום איש את הקרעטשמע, רק שיוודע לה בביתה. הבעה"ב ובתה יצאו מהקרעטשמע

לביתם הסמוך שם לישן, והרבי ר' הירש סגר הקרעטשמע פנימה, והכין עצמו לתפלת ערבית, כי ראה שאין איש שם, ואז יוכל להתפלל כדרכו בקדש. אחר מעריב אכל סעודת הלילה, ואחרי הסעודה קם וקרא קריאת שמע, ועלה על התנור החם לישן ולנוח, שיוכל לקום בחצי הלילה לעבודת השם יתברך.

כעבור איזה שעות בלילה, והנה הקול נשמע, שדופקים על דלתות הקרעטשמע, ושאל הרבי ר' הירש מי שם? וענו ואמרו, שהם יהודים סוחרים, שנוסעים מעירה פלונית מהיריד, ויצאו בערב מהעיר, והם תעו בדרך מחמת השלג הגדול, ואי אפשר להם ליסע עוד, וגם הם רעבים, ונפשם בהם תתעטף מקור, והם רוצים לשלם כל מה שידרשו מהם, ושאלו יפתחו להם שערי הקרעטשמע, לחמם עצמם ולאכול שם, להחיות את נפשם.

הרבי ר' הירש המשרת בקודש, גם שהיה עיף מאד, ועד שחימם עצמו מקרירת הדרך של היום, היה מוכרח לקום ולירד מהתנור, ולעורר את הבעלת הבית כמו שהיא אמרה לו, ויקם וילך מהדלת האחורנית אל החצר, ודפק על חלון הבית, והודיע להבעלת הבית שאנשים באו. האם והבת קמו שניהם, ויצאו אל החצר וראו, כי אורחת עגלות עם סוחרים יהודים באו, והם מבקשים ממנה שתרחם עליהם, כי הם תעו בדרך, ולא אפשר להם ליסע, והם ישלמו כל מה שידרשו מהם, כי הם סוחרים עשירים גדולים, והיה להם היום ב"ה יריד טוב בהצלחה.

תיכף פתחו להם כל שערי החצר וגם הקרעטשמע, והעגלות עם הסחורות עם הסוסים הכניסו לאורוותיהם, וגם תבן ומספוא ניתן להם. והסוחרים נכנסו אל הקרעטשמע, וניתן להם י"ש ומשקאות טובות ומזונות ותה וכו', וישבו כולם סביב התנור והכיריים, והשתיה היתה כדת. ובקשו האורחים לערוך להם שולחן כיד המלך, וניתן להם כל מה שדרשו מכל מיני מאכלים ומעדנים, כי הקרעטשמע היתה מפורסמת, שהיא עשירה בכל מיני מאכלים, וכל מה שדרשו ניתן להם ביד רחבה, וגם שתו יינות משובחים, וכל מיני פירות שהיה שם. והרבי ר' הירש עלה על התנור לישן.

המה היו כשלושים איש. וכטוב לבם ביין, אמרו זה לזה, הנה ברוך השם היה לנו היום יריד טוב, והצלחנו היום בהצלחה גדולה, שזה כמה שנים לא הצלחנו כל כך כמו היום. לכן ניטיב לבנו בשמחת ריקודים, ונשתה ונשמח ונרקדה יחד, וזה היום שקוינוהו ומצאנוהו נגילה ונשמחה יחד, ובפרט כי מצאנו פה קרעטשמע היותר טובה, שכל טוב יש כאן, וכן עשו.

ויצאו מהשולחנות לרקוד בשירים ובזמירות, ובאמצע הריקודים דרשו עוד יי"ש, ויינות טובים ומגדנות ומטעמים, והבעלת הבית ובתה, עשו להם כל המטעמים שרצו, ורקדו ושמחו וששו מאד עד חצי הלילה. והיה בחצי הלילה. והנה הרבי ר' הירש קם מעל התנור, וירד למטה לעבודת ה', והוא לא שמע מהנשמע פה עד חצות, כי ישן שינה טובה, ונח עצמו מקורות היום.

והסוחרים שראו אותו כן תמהו, ושאלו מי זה הבחור שישן כאן? וסיפר להם הבעלת הבית, כי הוא בחור עני מעוברי דרך, וניתן לו למעלה על התנור שישן שם. המה סבבוהו ושאלוהו, אם הוא רוצה לאכול, ואמר לא, ושאלוהו אם הוא רוצה לרקוד עמהם יחד, אמר להם, שהוא צריך לצאת החוצה, ורוצה לישן עוד על התנור, ובדברם עמו הכירוהו כי הוא פשוט ותמים, ואמרו זה לזה, עם הבחור התם הזה יהיה טוב לרקוד ולשמח, ונשמחה וניטיב לבנו עמו, ולא עזבוהו, והיה מוכרח לרקוד עמהם.

פתאום אמר אחד מהסוחרים להחברה, הנה סתם לרקוד עם הבחור הלז, לשמחה מה זו עושה, עתה יש לנו הזדמנות טובה, ונצל את ההזדמנות הזאת, ויהיה שמחתינו כשלימות.

ושאלוהו מהו ההזדמנות, אמר להם, הנה יש פה בחור הזוה, וגם יש כאן בת הזאת, ונעשה כמו "הצגה" של חתונה, ואז יתחדש השמחה שלנו ביתר עז ויתר שאת. וכולם שמחו מאד על ההצעה הזאת, והסכימו יחד בזה, וגם דברו עם בעלת הבית ובתה, שכן רוצים לעשות כאן עתה, הצגה של חתונה עם בחור הלז ובתה, ואחר כך יעשו סעודה גדולה ומשתה, וייטיבו לבם עד אור הבקר, ויריחו בזה ריוח גדול, יותר ויותר ממה שהריוחו עד חצות הלילה הזו.

היא ובתה היו פשוטי דעה כמו בני כפריים, ולא הבינו, והם חשבו באמת שזהו רק הצגה, ופתחו פיהם בשחוק, וענו ואמרו שמסכימים לעשות זאת. ואמרו הסוחרים לבעלת הבית, הנה משקאות יש, אבל לחם לאכול ובשר אין עוד, יען שאכלו הכל עד חצות, וגם אמרו לה, אין הצגה של חתונה בלי לחם ובשר, ושאלו לה, אם יש כאן תנור שיכולים לאפות עליו חלות, ואמרה הן. רק היא לא יכולה לעשות עיסה ולאפות, ואמרו לה הנה יש לנו

שני אופים מצויינים מהחברה שלנו, והם יעשו זאת, רק שתתן להם קמח. עוד שאלו לה, אם יש לה עופות חיים, אמרה להם, עופות חיים יש לנו, אבל שוחט אין פה, רק רחוק איזה פרסאות, ועכשיו בלילה בהשליגים הגדולים, אי אפשר ליסע להשוחט. ואמרו לה, הנה יש לנו שני שוחטים טובים, גם כן מהחברה, ותיכף הביאו להם עופות ואווזים חיים, והשוחטים שחטו אותם, וגם שני האופים אפו חלות, והאם והבת צלו העופות, והם צוו להביא עוד עופות, עד שלא נשאר עוף שם, ועד שנגמר הלחם והעופות, הסוחרים נחו מעט מעבודת הלילה שלהם, והקול נשמע בית הקרעטשמע שהכל נגמר, וקמו כולם לעשות את ההצגה, ודברו את הבחור שירצה להיות החתן, והסכים.

וצוו להביא קורות, ופרסו עליהם מפת משי גדול כמו חופה, וכתבו כתובה, ונסדר החופה כדת. ונתנו להחתן מתנה טבעת קידושין, והוא קידש הכלה בהטבעת, וקראו הכתובה, ואמרו שבע ברכות, הכל כדת משה וישראל, ובקול רעש גדול אמרו, מזל טוב! מזל טוב! וישיבו את החתן והכלה בראש השולחן, ועשו סעודה גדולה ויפה, ומשתה גדולה של יין וכל מיני משקאות, עד שהריקו כל המשקאות שנמצא שם בהקרעטשמע, ורקדו, והיתה שם השמחה במעונו עד עלות השחר. וכמו השחר עלה, עשו חשבון עם בעלת הקרעטשמע, ואמרו לה, שאל תחוסי על כספם, ושתוכל לעשות חשבון היותר גדול, והם ישלמו הכל, כי כדאי להם לשלם עד כמה שתרצה, עבור שמחתם השלימה, ואדיבותיהם עמהם כל אותה הלילה, ושלמו הכל במזומנים, ואמרו לה, שהם מוכרחים עכשיו ליסע להגיע לביתם, כי בני משפחתם מצטערים מאוד, על שלא שבו בלילה לביתם, והוציאו להם עגלותיהם עם הסוסים מהאורות, והם יצאו ונסעו משם לשלום.

האם והבת השתוממו יחד, משמחה הרבה והגדולה שהיה להם בלילה ההוא, ותמהו יחדיו על זה, אבל לא עלה על מחשבתם, שההצגה הזאת היתה של קידושין ונשואין גמורים, זאת לא הרגישו ולא הבינו כלל, ולכן היו שבעי רצון מאוד, וסגרו הקרעטשמע, ולא יכלו לנקות הקרעטשמע כי היו עייפים מאוד, ונכנסו לביתם לישון. והחתן הרבי ר' הירש, עלה שוב על התנור לישון, ולנוח מעט שיוכל להתפלל בבקר, וילך לדרכו שוב לרימינוב, והוא הבין שהכל היה בלילה הזאת, בכחו של הרבי, והוא ילך אליו, לספר לו מהנשואין של אותה הלילה.

ויהי בבקר, קם החתן הרבי ר' הירש, וירד מעל התנור וכיריים, וירא כי אין איש שם, והקרעטשמע עוד נסגרה, ועמד להתפלל תפלת שחרית כדרכו בקדש נאדר, ובעודו עומד לפני ה' ומתפלל בהתלהבות גדולה, ותדבק נפשו באור העליון, עד כי לא ידע אם הוא בעולם הזה, כי נפשו תערוג ותריקע עמו עד שחקים, והיה מופשט מגשמיות, ומחשבותיו היו משוטטות בשמים העליונים, ולא חלי ולא הרגיש כלל מן סביבו, והנה הבעל הקרעטשמע בא מדרכו לביתו, וירא כי כבר עבר איזה שעות על היום, והחצר כולו סגר ומסוגר וגם הקרעטשמע, והגויים ועוברים ושבים עומדים שם ודופקים, ואין עונה להם, כי הרבי ר' הירש בעמדו בתפלה, לא שמע ולא הרגיש כלל מהם, ויתמה בעל הבית מאוד על זה, ויירפוק על כל דלתות סביבות החצר, ויקרא בקול גדול לאשתו ולבתו, עד שהקיצו משינתם, ויקומו ויפתחו לו דלת החצר, ודלת הקרעטשמע, ויפתע מאד, כי ראה הקרעטשמע מלאה משיורי לחם ושיורי סעודה, ורבת הבקוקים והחביות של יין, ושאר משקאות, ויתמה מאד על מחזה הזאת, מה שמצא וראה שם, גם ראה, אשר בקרן זוית אחת, עומד בחור ומתפלל בהתלהבות גדול מאד, כי הרבי ר' הירש לא הרגיש איזה מאן דהוא בא שם, ויתמה גם על זה מאוד, ושאל לאשתו ובתו, מה היה ומה קרא כאן בלילה הזאת, וגם מדוע לא פתחו את הקרעטשמע תיכף בבוקר, הלא כולם שבאו היום בבוקר לשתות, הולכים מפה למקום אחר, ויש לנו הפסד של פדיון מאלו שעות של הבוקר, שחשוב יותר מכל פדיון היום, וגם מי הבחור הלז העומד ומתפלל כאן, ועושה עצמו כאינו שומע, וצועק בקולי קולות בתפלתו, ומה היום הזה מכל הימים. ואמרו לו, שאל ידאג על הפסד הפדיון של אלו השעות של הבוקר, כי מה שהיה לנו פדיון באותה הלילה, יהיה לנו ריווח כל השנה כולה.

וסיפרו לו, שהיה כאן שמחה גדולה, מסוחרים שבאו בחצי הלילה, אכלו ושתו כל אותה הלילה, ומסרו לו את הצרור הכסף של הפדיון הלילה, ונח דעתו.

והחתן הרבי ר' הירש, עד שלא נגמר תפלת שחרית, לא הרגיש כלל שהבעל הבית כבר בא, ומדבר עמהם. וכשגמר תפלתו, ראה והרגיש שבא שם בעל הבית חותנו, ונתן לו שלום ומזל טוב, ושאל הבעל הבית לאשתו, מי זה הבחור ומי הכניסו לכאן, ומה זה המזל טוב? אז סיפרו לו כל הנעשה

בלילה, שהסוחרים עשו לשמחתם, הצגה של נשואי חתן וכלה אחר חצות לילה, ואחר כך עשו סעודה גדולה עד אור בוקר, ומשמחתם הזאת הרויחו יותר ויותר ממה שהרויחו קודם חצות לילה, וזה הבחור היה החתן, וכתנו היתה הכלה, וקפצה הבת והראתה לאביה ואמרה, אבא ראה נא את זה הטבעת, מה שהבחור הזה שם לה אל אצבעה, וישא בעל הבית את עיניו וירא, אשר גם חופה עומדת בקרן זוית, ושאל להם האם גם היה חופה, ואמרו לו כן, והנה זאת היא החופה שעומדת כאן, שעשו כמו חופה מקורות, ומפה של משי שפרסו על הקורות. ואשתו ובתו מספרים לו, אשר ההצגה היתה, ממש כמו שעושיין חופה וקידושין באמת, לחתן וכלה אמתיים. כשמוע הבעל הבית זאת, ויפג לבו.

כי ראה אשר אשתו ובתו לא הבינו כלל, וחשבו באמת שזה היה רק מעשה צחוק ולא יותר, לפיכך שמחים הם מהרווחים, והוא חוקר ודורש עוד בדבר ההצגה, הדק היטב מאנשי ביתו, ונודע לו, כי לא היתה כאן הצגה, אלא חופה וקידושין גמורים, כדת משה וישראל, ובתו מקודשת להבחור העני הזה, שהולך קרוע ובלוא, ואינו ידוע מי הוא, ומי הוריו, ומי משפחתו ומעשיו, ויבך ויצטער מאוד, על אשר קרה לו כך בלילה בביתו, ושאל להבחור, מי אתה וכן מי הוא, ומאיזו עיר הוא ומה מעשיו, וכיצד בא לכאן, ומי הביא אותו לכאן, והחתן הרבי ר' הירש השיבו, ויספר לו הכל, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, בתמימות לבו האמיתית, כל הנעשה עמו. כשמוע הבעל הבית הכל מה שסיפר לו החתן, ושהוא הוא הבחור המשרת, אשר מדברים עליו בכל רימינוב, אשר הרבי מרימינוב גרשהו מביתו אתמול מחמת שנגבהו, והוא היה אתמול ברימינוב, ושמע מזה, התחיל לבכות ולהכות על ראשו, וצעק אוי מה היה לנו.

וסיפר לאשתו ובתו הכל, וגילה להם, אשר בלילה לא היה רק הצגה לליצנות ולשמחה, אלא חופה וקידושין גמורים, ואמר אוי ואבוי מה שקרה לנו, אני איש עשיר ברוך השם, ובתי היא בתי יחידתי, וחשבתי לעשות עמה שידוך טוב, עם חתן טוב וחשוב ונכבד ולמדן, וממשפחה יפה ומיוחסת, וחשובה ונכבדה, ועתה אוי ואבוי מה נפל בגורלינו, זה החתן הוא בחור איש פשוט וחייט היה, ועני ואין עוזר לו, ואנה נולדך את חרפתינו כו'. גם הרבי גרשהו מביתו, כי גנב הוא, ועתה איך נשא פנינו נגד בני אדם, על שנשאת בלילה הזאת לבחור עני ונגב, בזה ומבוזה בכל העיר רימינוב, אוי לנו, ואוי לך בתי יחידתי היקרה, שאכזבה ממך כל התקוות הטובות, את אשר חשבתי וקויתי להיטיב עמך, ומה יכולים אנו עתה לעשות, להיפטר מהצרה הגדולה הזאת, שקרה לנו עתה בלילה הזאת, ויבכו גם הם מאוד, על מי שנפל לגורלם, ושמחתם נהפך לתוגה.

הם יושבים ובוכים, בכיה על בכיה מהצגת הלילה, והמחותן יושב ונדהם, וחושב מחשבות ועצות, מה לעשות עתה עם החתן דגן, וכיצד ומה לדבר עמו, באיזה אופנים שיוכל להוציא ממנו גט, ולהיפטר ממנו באופן טוב ובשתיקה, עוד מקודם שיתפרסם הדבר בחוצות ובעיירות.

והתיישב להתנהג עמו בהנהגה טובה לקרבו, ואולי על ידי זה יתן לבתו גט פטורין. ויצו ליתן לו לאכול פת שחרית, ואחר שאכל ובירך ברכת המזון, לקחהו המחותן לביתו, ודיבר עמו בטוב, ונתן לו להבין, אשר בתו אינה מתאמת לו, ויותר טוב היה לו שיתן לה גט פטורין, והוא יתן לו סכום כסף כמה שירצה, וישא כלה אחרת אשר היא מתאמת לו, ויחיה עמה חיים טובים ושלום, כי עם בתו אי אפשר לו לחיות עמה חיים של שלום, כי הוא ואמה והכלה גם אין רוצים אותך, ולא נשתוק עד שתהיה מוכרח לגרשה. והרבי ר' הירש הבין, שכל זה הוא מעשה הרבי ר' מענדילע, ובוודאי זאת היא זיווג, ולכן השיב, איני רוצה לגרשה, כי איני רוצה לבייש בת ישראל, והמחותן אמר לו, כי לא לבושה יהיה לבתו, זאת אשר יגרשנה, ואדרבה מה שאתה רוצה בה, זה הוא יהיה לבושה שלה ושלנו. ושוב דיבר עמו בדרך טובים, והוא באחת, איני רוצה לגרשה בשום אופן, והיא מתאמת לו והיא זיווג.

אחרי כל הדברים, שהמחותן דיבר עם החתן, וראה שלא הועיל כלום בדברו אתו. אמר לו המחותן, קח לך חצי רכושי או כולו, ורחם עלינו ותן גט פטורין לבתנו, והוא השיב שוב תשובתו, שאינו רוצה לגרשה, ויחר אפו עליו, ויטור לו מכת לחי ישר והפוך. החתן כראותו כי כלתה אליו כל הרעה, וישא את קולו ויבך, ורצה לצאת משם, אבל הם ראו שרוצה לילך לא עזבוהו, והמחותן עכבהו בהכאות עוד, ויאמר לו, אתה רוצה עוד לילך מפה, ולעזוב את בתי עגונה? וקרא לשני ערלים, לאסור אותו בחבלים, וישאו אותו עד למרתף שלהם בחצר, ויורידוהו שמה, וישבם לשומרים על פתח המרתף, שלא יוכל כלל לברוח משם, עד שיעבור איזו ימים, או שהוא יסכים ליתן גט פטורין, או שיעצו איזו עצה אחרת נגדו. והיה שם במרתף

והבת והאם לא ידעו מה שנעשה לפנייהם וכו' וכו' ועתה באו אל כ"ק הרבי לביתו, ומבקשים אותו אשר יחוס וירחם על חייהם, ועל חיי בתם היחידה, לחלצם ממיצר הזאת, וישתדל עם בחור הלז שיתן גט פטורין לבתם, וכמה כסף שיאמר הרבי יתנו לו, ולבם בל עמהם בשום אופן, שבתם תקח זה החתן, וגם לבושה ולחרפה הוא להם זה החתן, ואם הרבי לא יסכים לגט, אז או שימיתו עצמם או שיצאו מדעתם. והכלה נתעלפה שם בבית, ובקושי שבה לנפשה, והוריה התחילו לצעוק בקול, ואמרו אם ח"ו הרבי לא יסכים לדעתם, אז תיכף ימסרו הענין לבית המשפט, וכן לא יעשה.

הרבי הניח אותם שידברו הכל מעל לבם, ושתק עד שדיברו לפניו כל צרותיהם וצער לבם, עד כילו כל הדמעות והבכיות שלהם, ונשתתקו וחוכו לתשובת הרבי. והנה הרבי רבי מענדילע פתח פיהו בחכמה, ואמר להם, דעו, כי זה החתן אשר הוא משרת שלי, הוא לא בחור פשוט ותם, כמו שהעולם ואתם חושבים עליו, נשמתו הוא מאוד גבוה, והוא ככוכב מזהיר מאוד, וכשיגיע זמנו הוא יאיר עיני ישראל, כי עתידות שלו לגדולות נוצר, להיות רועה אבן ישראל, ובצל כנפיו יחסין אלפי ואלופי ישראל, ויעמיד תלמידים גדולי וקדושי ישראל, אשר גם הם יאירו העולם, ועתה עוד לא בא הזמן שיתגלה כבוד קדשו ותפארתו, וכשיבוא הזמן, הוא יהיה מאחד הגדולים שבדור, ודעו, כי כמו שידוע שהאריז"ל אמר, שבא לעולם הזה רק עבור תלמידו רבי חיים וויטאל זלה"ה, כן אני לא באתי לעולם הזה רק עבור תלמידי משרת הזה שלי, והתפללתי להשי"ת שיודיעו לי מי הוא זיווגי, ונעניתי והודיעו לי משמים, כי בתכם היא היא זיווגי, והם הזוג והנכון והנשוא משמים ממעל, ויען שידעתי והבנת, שאתם בטח לא תסכימו לשירוק הזה עבור בתכם, אשר על כן, בהגיע עת דודים משמים לזווגם, גרשתיו מביתי בסיבה מה, עד ששום איש לא יקבלהו לביתו, עד שישא עיניו למרום, וילך ויגיע ישר לביתכם, בשעה שאין אתה בבית, ונעשה הנישואין בחכמה, בכדי שלא יהיה שום איש מעכב את הנישואין.

ונשלחו וירדו ממרום מלאכי עליון ונשמות קדושות, ונתגשמו ובאו לעולם הזה, בציורי בני אדם של עולם הזה, בדמות סוחרים, והם עשו החופה והקידושין, ותיכף שגמרו שליחותם מלאכת ה', המה נסעו, ומעשה שמים היתה זאת, גם שהיא נפלאות בעיניכם.

לכן דעו מה שלפניכם עתה, וחלילה וחס לכם להרס ולהפר דבר ה', ועצת ה' היא תקום, כי הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמוד. אשריכם שזכיתם, שזה הקדוש והנורא, נשא את בתכם היחידה, ואתם צריכים לפייסו, לבקש ממנו מחילה, על המכות והעניוים שענייתם אותו, ועל צערו שציערתם אותו בחנם.

זה השידוך, היא התקוה היותר גדולה וטובה לבתכם היחידה, מכל תקוות טובות אשר חשבתם לבתכם להיטיב עמה, וזה הזיווג דוקא יעלה יפה מאד נעלה, ויחיה חיים טובים ומאושרים, ויהיה גם טוב לכם, כל ימי חייתכם בעולם הזה, ואחר כך לעולם הבא. אחר כך פנה הרבי ר' מענדילע אל החתן, משרתו רבי ר' הירש, ואמר אליו, את האשה הזאת אשר נתתיה לך, תרקי עמה לשחקים, ותעבור את כל העולמות. והרבי ר' מענדילע שמח מאוד, אשר זכה שיצא לפועל השידוך הזה.

ההורים והכלה, כשמעם אלה הדברים שיצאו מפי הרבי, נתפעלו מאוד, ואמרו כולם, שהם מסכימים בכל לבם אל הנישואין, ושוב התחילו לבכות. ושאל להם הרבי, מדוע עוד אתם בוכים? ענו ואמרו, כי עתה הם בוכים מתוך שמחה, על שזכו לזה הגדולה, ומתחרטים על צערם של העבר, ויפלו על פניהם לרגלי החתן, ובקשו ממנו מחילה, כי לא ידעו מה הוא, עד עתה מה שהרבי גילה להם. והחתן מחל להם על הכל, וקמו בשמחה רבה, ואמרו מזל טוב להחתן ולהרבי, והיה שם השמחה במעונו של הרבי מאוד נעלה, וכולם היו שביעי רצון, והרבי צוה בביתו, לעשות סעודת נישואין בלילה בביתו, והכינו סעודה גדולה כדבר הרבי.

בלילה אחר מעריב, באו כל בני העיר על הסעודה, וכולם הביאו דורון דרשה. וקודם הסעודה, סיפר הרבי לכל אנשי העיר, כל המעשה שעבר על משרתו הרבי ר' הירש, והיה אז שם ברימנאב הרב הקדוש הרבי ר' נפתלי מראפשיץ ז"ע, והוא היה יושב שם בראש השולחן, ושאל להרבי ר' מענדילע, מדוע הוציא הרבי על החתן שם של גניבה, והוא קלא דלא פסיק גם עתה לכל בני העיר, יפרש הרבי את דבריו אלו.

ותיכף ענה ואמר לו הרבי ר' מענדילע מרימינוב, ראפשיצר רב! כן כן הוא אמת מה שאמרת עליו, ולא ח"ו שהוצאתי שם רע עליו, כי אדרבה, דברי שבח ותהלה אמרתי עליו בזה, וזהו שבו ותהלתו, כי מיום בואו ועבר מפתן בית, אתם חושבים עליו כי משרת הדיוט הוא, ובאמת גונב הוא מפי ומלבי כל מחשבותי, וכל עניני תורה ועבודתי להשם יתברך, ובעמקות

איזו ימים, ונתנו לו שם רק לחם צר, ומים לשתות רק להחיות נפשו, שלא ימות שם, ובכל יום ויום נכנס המחותר לדבר עמו, והכהו ועינה אותו, והוא באחת שלא יגרשנה בשום אופן, כי זאת היא זיווגו. כעבור איזו ימים, וראו שלא נשתנה מדעתו, שאל לו אבי הכלה, אולי נסע יחד להרבי ר' מענדילע, ונראה מה יאמר הרבי? השיב ואמר, שמסכים על זה. שוב שאלהו, ואם יאמר הרבי ר' מענדילע שתתן גט פטורין אז תשמע אליו? ענה ואמר הן, וכל מה שיאמר הרבי אקיים.

והמחותן היה לבו נכון ובטוח, שהרבי בטח יצוה עליו לגרש את בתו, כי כיצד אפשר שהרבי יאמר אחרת, ולכופ ח"ו לבת ישראל, שתשב עמה בעל כרחו. המחותר צוה, להוציאו ממרתף כפות וקשור עם החבלים, ושני הערלים ישאו אותו על העגלה, וגם יקשרוהו הדק היטב על העגלה, שלא יוכל להשליך עצמו מהעגלה, ושני הערלים הושיב על העגלה לשמרו, והמחותן והמחותנת והכלה, ישבו על עגלה אחרת, ונסעו כולם לרימינוב אל הרבי.

הרבי ר' מענדילע, ידע וראה ברוח הקודש, כל אשר נעשה עם משרתו בקדש, וראה אשר עתה הם יוצאים מהכפר, וצריכים לפי החשבון לבוא לרימינוב בשעה פלונית, וצוה להכריז בשמו בכל העיר, אשר לא יפתח שום איש היום את חנותו, וביטול מלאכה לכל בעלי מלאכה, וכולם ילבשו בגדי שבת ויו"ט, ויאספו ויבואו לביתו בשעה פלונית בדיוק, וכן היה, שכולם נקבצו ובאו לפני בית הרבי, כי כולם היו רוצים לידע, מה היום מיומיים, מה שהרבי צוה להכריז כך, וכולם היו מלוכשים בבגדים יפים, והרבי יצא החוצה, ואמר לבני העיר, בואו נא כולכם עמי יחד, עד שערי העיר החוצה לה, וכן היה, שכל בני העיר יצאו עם הרבי חוץ לעיר, וחכו שם, עד שראו שני עגלות באים לקראתם, זאת אחר זאת, והרבי ובני העיר כולם חסמו את הדרך. בני העיר ראו כן תמהו, על מחזה של שני העגלות שבאו לקראתם, ואשר על אחת שוכב כפות המשרת של הרבי, עם שני ערלים שומרים עליו, ועל העגלה השנית, יושב הקרעטשמאר של כפר פלוני ואשתו ובתם. והמחותן והמחותנת והכלה, גם המה ראו כן תמהו על מחזה של הרבי, וכל בני העיר שיצאו לקראתם, ושחסמו דרכם העירה.

ויגש הרבי ר' מענדילע אל העגלה, אשר ישבו שם המחותרים והכלה, ואמר להם ברכת מזל טוב, ובקשם, שתיכף יצאו להערלים שיתירו את החתן מכבלי, ויגש להחתן ואמר לו מזל טוב, וברכם שזיווגם יעלה יפה, והכרוז יצא מטעם הרבי, שכולם יאמרו בקול גדול מזל טוב, וכן היה, שכל בני העיר פלחו בקול גדול, ברכת מזל טוב לחתן והכלה והמחותן והמחותנת, אף שעוד לא ידעו כלל מהנשואין, אבל כן צוה רבי ועשו כן.

וכל בני העיר תמהו, ושאלו איש לרעהו מה זאת ומה היה, ומה גרשהו הרבי מקודם, ועתה עושה לו כל כך כבוד גדול ברבים, ומה זה המזל טוב. וצוה הרבי ר' מענדילע, להביא שני עגלות יפות, ואמר, שעל אחת ישב הוא והמחותן והחתן, ועל השנית המחותרת והכלה, וכן נעשה. והמחותן והמחותנת והכלה נבהלו, ונתבלבלה דעתם בזה, עד שלא יכלו לפתוח את פיהם ולדבר מה, אף שלבם בל עמם להשירוק, אבל לדבר מה לא יכלו, כי נבהלו מאוד. גם צוה הרבי, אשר בעת שיתחילו העגלות לילך, ישאו כל בני העיר בקול רנה, שירה וזמרה ובריבודים עד ביתו, וכן היה. אבל כשהגיעו כולם אל בית הרבי, צוה הרבי, שרק החתן והכלה והמחותן והמחותנת יכנסו לביתו, וכל בני העיר ילכו לביתם לשלום, ובלילה יבואו כולם לשמח חתן וכלה, ושיביאו דורון דרשה לחתן וכלה, ויגילו וישישו וישמחו עד אור הבוקר. וכל העיר היתה כמרקחה, ולא ידעו מאומה, וכולם שואלים זה לזה מה זאת.

בני העיר כולם, הלכו כל אחד לביתו, ונשארו רק החתן והכלה והוריה. הם התאפקו עד בואם לבית הרבי, ורצו תיכף להתחיל לדבר מצערם לפני הרבי, והנה צוה הרבי להרב ר' הירש משרתו, שיכנס לחדר השני, שירחץ פניו, וילבש שם בגדי שבת חדשים, שהיה שם מוכן לפניו, וכן עשה. והכלה והוריה ראו כן תמהו, שהשולחן ערוך לפנייהם בכל טוב לכבודם. והקדים הרבי ואמר לפנייהם, אתם יגיעים מהדרך, לכן טעמו נא קודם מהכיבוד שערכתי לכבודכם, ולכבוד חתן וכלה. המה ישבו שם בלבבות מלא צרות וצער, אבל לא יכלו להעזי פניהם נגד הרבי, וטעמו מה לצאת חובתם נגד מבוקש הרבי, ופתאום החתן פתח הדלת, ונכנס לפנייהם מלוכש בבגדי שבת, בגדים חדשים ויפים, ותוארו כפני המלך. והרבי צוהו לישב בראש השולחן, סמוך אליו. וכראותם זאת, לא יכלו עוד להתאפק, והתחילו לבכות בבכיה מרה עד מאוד, בלי שום הפוגות.

ויספרו לפני הרבי, את האסון הגדול והנורא, אשר קרה להם בערמה ותחבולה, מאיזה סוחרים לצים שעשו להם זאת, והוא לא היה בבית,

פעם אחת בא איזה בעה"ב לפני הרבי ר' הירש מרימאנוב זצלה"ה, והתנצל לפניו איך שהשיא את בתו לבחור תלמיד חכם, והתנה עמו שישוב ויעסוק בתורה, והוא יתן לו מיטה שולחן כסא ומנורה וכל הצטרותו. ובעת אחר החתונה חתנו אינו רוצה ללמוד, רק עוסק בעניני הבית וכדומה. וקרא הרבי ר' הירש את האברך, והוכיחו על פניו למה אינו רוצה ללמוד, עד שאמר לו בזה הלשון: ווייסטו, אונץ טייטשען מיר, קרבו, עס איז גאר נאהנט רודפי זימה, אם מתורתך רחקו. (דע שאנו מפרשים את הכתוב (תהילים קיט, קג) קרבו רודפי זימה מתורתך רחקו, קרבו, קרוב מאד להיות רודפי זימה, אם מתורתך רחקו). [שארית ברוך ח"ב, אות ס"ב]. (באר המים השלם)

החסיד רבי מנחם מנדל עקשטיין אבי החסיד המפורסם רבי מאטיש עקשטיין זצ"ל מגדולי חסידי דזיקוב, היה פעם משובתי שבת אצל הרה"ק רבי צבי הירש מרימאנוב זי"ע, ובאותה שבת היה ברימאנוב גם הרה"ק הישישי רבי שמעון מיערוסלב זי"ע, והרבי ר' הירש כיבדו באופן יוצא דופן, מחמת גדלותו וגם משום זקנותו המופלגת. בתפלת קבלת שבת כיבדו הרבי ר' הירש שירד לפני התיבה ורבי שמעול'ע נענה לבקשתו, אך כשהגיע ל'בואי בשלום' ביקש מהרה"ק מרימאנוב שיסיים את התפלה, משנשאל אחרי התפלה על ידי החסידים מדוע לא סיים את תפילתו, השיב "ראיתי מלאכים ושרפים מצפים ומחכים לשירות ותשבחות היוצאים מפי הרבי ר' הירש, האב איך זיי גיוואלט צוליב־טוהן..." (לכן רציית למלאות את רצונם).

כשחזר רבי מנדל עקשטיין לדזיקוב סיפר לרבו הרה"ק רבי אליעזר זי"ע (בנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע) את עדותו של הרה"ק מיערוסלב, נענה הרה"ק מדזיקוב ואמר: אני אספר לך מה דברדי הוה עובדא, כאשר הייתי בשב"ק אצל הרבי ר' הירש ברימאנוב, ואתי עמי היה גם הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע, וכשהתחיל הרה"ק מרימאנוב להתפלל בהתלהבות דקדושה כדרכו בקודש לא יכלתי להתפלל כי התבוננתי כל הזמן על צורתו הקדושה, וחשבתי לעצמי שבודאי מלאכים ושרפים מקנאים בו על שבשר ודם השיג הגולה כזו. ולפתע הבחנתי שגם רבי נפתלי אינו מתפלל מחמת שמביט ומסתכל בעבודת התפילה של הרה"ק מרימאנוב, וכששאלתי אותו לאחר התפלה מה העלה בדעתו בעת שהסתכל על הרבי, ענה לי שחשב שבודאי מלאכים ושרפים מקנאים בו על שבשר ודם השיג גדולה כזו, ושמתתי ששנינו לדבר אחד נתכוונו...

הגה"צ רבי אהרן מאיר פרידלענדער זצ"ל בעמח"ס 'אברך' [חיבר ספר זה בהיותו כבן תשע שנים] למד בצעירותו בישיבתו של הגאון מהר"ם א"ש זצ"ל באונגוואר, ואע"פ שהיה צעיר בהרבה משאר תלמידי הישיבה נתקבל כתלמיד מן המניין מחמת גאונותו ותפיסתו החדה והמהירה, וגם שם היה נחשב בין האריות שבחבורה. לימים איקלע הרה"ק הרבי ר' הירש מרימאנוב זי"ע לשהות בסביבות אונגוואר, והחליט רבי אהרן מאיר לנסוע אליו ליהנות ולהתחמם באור הגדול (כי לרימאנוב היתה הדרך רחוקה, ולא היה לו כסף להוצאות הדרך הארוכה, לכן עלה בדעתו לנצל הזדמנות זו), שאר הבחורים לא ראו בעין יפה שהצעיר שנכנס לישיבה מסתופף אצל אדמו"ר של חסידים, והלכו להלשין עליו לפני מהר"ם א"ש, ששמע דבריהם ולא הגיב עליהם מאומה. כשחזר הבחור לישיבה קרא לו ראש הישיבה ושאלו כלשון חיבה "מאיר'טשע היכן היית?", נענה והשיב שהיה אצל יהודי הדומה למלאך ה' צבאות, חייך מהר"ם קלות ושאל בדרך צחות "מאיר'טשע, כבר ראית מלאך", כאומר מנא לך שהוא דומה למלאך וכי כבר ראית מלאכי עליון למען תדע שיהא הוא דומה להם... לא עבר זמן הרבה והרבי ר' הירש איקלע לבקר באונגוואר מקום מגורי מהר"ם א"ש, ודיברו מקורבי הרה"ק מרימאנוב על לבו שיפגשו, ונענה לבקשתם והגיע לבקר, ואכן יצא מכליו מרוב התפעלות בגדלותו וקדושתו, ולאחר שיצא את פני הקודש חזר לישיבתו וקרא את רבי מאיר ואמר לו "מאיר'טשע די האסט רעכט [-הצדק איתך], טאקע [-

גדולה מבין הכל, עד שלא אוכל להסתיר שום דבר ממנו, ולפיכך אמרתי עליו שהוא גנב, כי מכל הבאים אצלינו, לא גונבים כל כך ממני כמוהו, והוא אחד ואין שני דומה לו בזה. וכל בני העיר היו רוקדים וששים ושמחים עד אור הבוקר. (ודכירנא, שישבו אז לפני מורי ורבי הרב מבארנוב, רבנים ות"ח גדולים, בעת שרבי סיפר מעשה הזאת. והיה אז שם ויכוח גדול בינם, בענין גופי הקידושין, ואינו זוכר את הויכוח. וכמדומני שרבי אמר, אולי קידשה עוד הפעם, ובוודאי כדת וכתורה נעשה). אחרי מלאת ימי הנשואין, לקחו הרבי ר' מענדילע לביתו, ושמו לארון ומנהל על כל ביתו, וכל אשר בבית, הפקיד על ידו. (הרה"ק רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארניב זצוק"ל "אמת ויציב") (הילולא דצדיקא, הרב החסיד ר' אהרן פערלאב שליט"א)

הקדוש ר' מרדכי מנעסכיו זצלה"ה צוה לשני בניו הה"ק ר' לייבלי מקאוולי והצדיק הק' ר' איציקל מנעסכיו לנסוע להרב הקדוש ר' מענדילי מרימאנוב זי"ע ונסעו אליו ובחזרתם נתן הרבי את הה"ק ר' הירש משרת זכותו יגן עלינו לשמשם על הדרך כי הר"ר הירש הי' משרת אצלו ועל אם הדרך כלה מהם המעות על כן יעצו להם עצה בדרך שחוק שיעשו את הר"ר הירש לרבי והם יהי' משמשים ובדרך זה יקבצו מעות וכן עשו ונתאספו אליהם אנשים כי שמעו כי רבי בא. אחר כך אמר הה"ק ר' איציקל כמה ירצה הר"ר הירש בכדי להבטיח לו בן זכר, והשיב לו מאה טאלער. אחר כך כשבאו לביתם דרש אביהם אצלם מהדברים אשר ראו אצל הה"ק ר' מענדילי מרימאנוב וסדר הנהגתם על הדרך וסיפרו לו כל הנהגתם על הדרך, וגם דרישת המשרת הר"ר הירש מאת הר"ר איציקל בעבור בן זכר וגער בו על שלא הבטיח לו הסך וצוה את הה"ק ר' איציקל לחזור אליו ולהבטיח לו, וכאשר בא אצלו ורצה להבטיח לו הסך אמר לו הה"ק ר' הירש משרת זי"ע, אז כאשר דרשתי הסך הייתי רבי, עתה אינני רבי ולא רצה לקבל ולהבטיח לו בן זכר ועד יום פטירתו לא הי' לו להה"ק ר' איציקל בנים לא עלינו.

פעם הגיעה אשה אחת בצרתה אל הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימאנוב זי"ע, והתאוננה בפניו על שבעלה חלה במחלה מסוכנת והרופאים אין לאל ידם להושיעו, ואף הלכה אצל אחד הצדיקים והוא אמר לה "בעלך זקוק לרחמים גדולים", השיב לה הרה"ק מרימאנוב בניחותא "אכן בעלך זקוק לרחמי שמים מרובים, אך לא חסר רחמים בשמים, ולכן ירחם ה' עליך ועל בעלך שיבריא בע"ה...". כי מרוב אהבה שהקב"ה אוהב את ישראל הרי הוא מרחם עליהם ומתנהג עמהם במדת החסד והרחמים.

מספרים על הרה"ק בעל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע שהזמין את הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימאנוב זי"ע, שיבא אליו ויגלה לו רזי תורה, מיד יצא הרה"ק מרימאנוב לדרך, אך בהיותו באמצע הדרך התבונן במטרת נסיעתו, וחשב לעצמו "הלא הנני נוסע כעת לזידיטשוב כדי ללמוד רזי תורה, והלא אם היה הקב"ה רוצה שאדע אותן רזין עילאי בודאי היה מגלה לי את סודות התורה, וא"כ מה לי לנסוע לזידיטשוב כדי ללמוד אותן סודות מפיו, ותיכף חזר לביתו ולא נסע לזידיטשוב. ומעשה זה נמי מלמדנו שאין לו לאדם להעפיל בגדולות ובנפלאות ממנו, כי בודאי על תורת הנגלה לא שייך לומר אני אשב בביתי והקב"ה יגלה לי תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כי אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה, אך לאחר שהתייגע האדם בכל כוחו ונפשו להשיג מה שבידו להשיג אז יכול לסמוך על ה' שיגלה לו תורת הנסתה אף אם לא יגלה למקום רחוק כדי ללמוד אותן סודות.

כיוצא בו מסופר על הרה"ק רבי צבי הירש מרימאנוב זי"ע שכידוע היה ביתו פתוח לרווחה לכל יהודי, אך פעם אחת בחג הסוכות גירש יהודי מביהמ"ד ולא נתנו להיכנס, משתמהו אנשי ביתו באזנו על התנהגותו, השיב "זכי מה הנכם חושבים, שאברהם אבינו היה לו ארבעה פתחים באהל, ודרך כולם הכניס אורחים ושבים, לא כן הוא, רק אחד הפתחים שימש גם שיוכל דרך שם לגרש את הרשעים", ובזאת התכוון לומר, שכשם שמצוה להכניס אורחים ולקרב יש לפעמים אנשים שצריך לגרש ולא לקרב.

אח"כ שאלו המהר"ם איך זכה שברכותיו עושות פירות, השיב לו הרה"ק מרימנוב "יש נשמה המסוגלת לברך את ישראל, ואני זכיתי לנשמה כזו", בשמוע כן המהר"ם ביקש ממנו מיד שיברכו, לאחר שברכו ביקש ממנו הרבי ר' הירש מהמהר"ם שיברכו גם הוא, ונפרדו איש מרעהו לשלום.

שמעתי מפי מורי הרב מבראניב זצ"ל שסיפר, שאחרי שהרה"ק הר"ר הערש מרימנוב זי"ע התאלמן מאשתו הראשונה אירע שבאה אשה אלמנה אחת בפיתקא להר"ר מרימנוב זצ"ל, כאשר היא אלמנה מבעלה הראשון ובנים אין לה, ואין לה ממה להתפרנס, והיא עודה באמצע ימיה, שהרבי יתפלל בעדה ויברך אותה שהשית יזמין לה זוג טוב ירא שמים ובעל פרנסה. ושאל לה הרבי מי היה בעלה הראשון ומאיזה עיר היא, ומאיזה משפחה ומי היו הוריה. היא השיבה להרבי על כל שאלותיו, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

כשמוע הרבי תשובתה, שהוריה גרו בעיר פלונית, שאל לה, האם לא היה הבית שלכם בסמטא פלונית, ותואר ביתכם כך וכך היה, ואמרה כן. הרבין הרבי ראשו על ידיו ושהה איזה רגעים, ואמר לה, אני יכול לדבר לך שידוך טוב, אם את תהיי מרוצה בזה, והוא בכל האופנים שאת דורשת, וענתה ואמרה שרוצה לשמוע מהרבי. וא"ל הרבי, אני מציע לפניך שתקח אותי, כיון שאת היא בת פלונית מאותה עיר שאמרת. היא נדהמה ונבעתה מאד מההצעה הזאת של הרבי, אשר לא חלמה ולא חשבה כזאת, ומרוב בושה לא יכלה להשיב תשובה, מדפיקת לבה מפחד פתאום. וא"ל הרבי, אל תבושי מלהשיב ממה שיש בלבך, ולא אקפיד ח"ו אם תאמרי לאו, כי רק הצעתי לפניך.

והשיבה בבושת פנים, מה אומר לאדוני הרבי, אם הרבי מסכים גם אני מסכמת, ובאותו מעמד עמדו אז הגבאים, ואנ"ש חשובים מבני העיר, וכולם המה ראו כן תמהו, אבל הבינו כי בודאי יש דברים בגו. ואמר הרבי להמשמש שלו, שיביא משקה ולעקער, ונעשה קנין, וכשהכינו הכל, אמר הרבי לפניה ולהמסובים שם, שכל תהיה זה לכם לפלא, אספר לכם מי האשה הזאת ומי היו הוריה:

אני הייתי יתום קטן, ולמדתי מלאכת החייטות בעיר הזאת, אצל חייט אחד משם, וכידוע שצריכים להיות מקודם (נער חייטים) שניידער יונגל, היינו משרת הבית של החייט, וכל שליחות של האנשים, נותני העבודות להחייט שלי, נעשה על ידי, ואני הייתי השליח, המוליך ומביא הסחורות והבגדים, בין החייט ובין נותני העבודה. הוריה של האשה הזאת, הם היו משפחה גדולה מרובת ילדים, וגם הם הרבו ליתן עבודה להחייט שלי, ובכל ערב שבת נתן לי החייט שלי הבגדים שלהם שנגמרו להוביל אותם לביתם וליקח מהם כסף עבור המלאכה, ואחרים לא היו משלמים תיכף בו ביום, והם שילמו תיכף בו ביום, וכמעט שלא עבר שבוע שלא הבאתי להם בערב שבת איזו בגדים ישנים שהיה להם לתקן או לעשות חדשים, אבל נתפלאתי מאד מדבר הזאת, שבכל יום הששי בחצי היום, שבאתי לבית הוריה, היה כבר ביתם מכובד לכבוד שבת, והכל כבר היה ערוך על השולחן, וגם היין והכוס ואפילו החלות היו מוכנות על שולחן הערוך, ואביה ישב על יד השולחן וקרא פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום, והרגשתי אז בבית הזה, ריח של קדושת שבת, וכשיצאתי מביתם, אמרתי בליבי והתפללתי לה, הלוואי שיעזרני השי"ת, כשאגיע לנישואין, שאזכה להיות חתן בבית הזה, או מבית אחרת כזאת הבית, שמחצי היום הששי מרגישין שם ריח קדושת שב"ק, ועתה, שמשמים נודמן שהאשה הזאת שיצאה מבית הזאת, מסכמת להשתדך עימי, סימן הוא שנתקבלה תפילתי בשמים מאו, ועתה מאת ה' היתה זאת, מזל טוב עכ"ל. ונעשה קנין וקבעו זמן הנישואין, ואחר הנישואין כיבדה מאד, וישבו יחדיו כמה שנים בכל הכבוד ובכל טוב, והולידו בן ובת.

(אוצר הסיפורים מהגה"צ ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל)

הרבי ר' הירש נהג להתענג בתענוגים ולהרבות במאכלי שבת בקדושה ובטהרה, ומסופר שעוד בחיי רבו בהיותו משרת בקודש אצל הרה"ק

רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע נודמן לו לשהות בשבת קודש אצל ה'שרף' מסטרעליסק זי"ע שכאמור מיעט באכילה ושתיה אפילו בשבת, העיז הרבי ר' הירש ושאל את ה'שרף' מאי האי, כלומר מה טעם שממעט מעונג שבת, השיב לו ה'שרף' שאינו יכול לאכול ואונס רחמנא פטריה, נענה הרבי ר' הירש ואמר "גם מורי ורבי [הרה"ק רמ"מ מרימנוב] אינו יכול לאכול בשבת, אך לכן הוא מתפלל בכל ימות השבוע ומבקש שיוכל לאכול ולשתות בשבת", כאומר שגם עליו מוטלת החובה להתפלל על כך. חסידי סטרעליסק ששמעו את דברי המשרת המצווה לרדם כדת מה לעשות [בפרט שגדלותו עדיין לא היתה מפורסמת באותם ימים] כעסו עליו עד מאד ורצו למחות בו על דברי חוצפתו, אך משהבחין ה'שרף' באפם כי עז פנה אליהם ואמר "אם היה לנו משמש כמו שיש להרבי ר' מנדלע - אזי היינו גם אנו יכולים להתפלל על כך בכל ימות השבוע...".

הרה"ק ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, היה נוהג לשלוח משגיחים בכל ערב ראש חודש אל כל החנויות, להשגיח על המדות ומשקלות שיהיה כדין תורה. הוה עובדא, כי פעם אחת שלח את משרתו הרה"ק מ"ה רבי צבי הירש הכהן, עם עוד אחד, להשגיח על המדות ועל המשקלות. ומצאו בחנותו של עשיר אחד צורבא מרבנן, מדה פסולה, ויזכירוהו על זה. ויען להם 'כי אין מודדין בה'. ויאמר לו הרבי ר' צבי הירש. הלא הדין מפורש (שו"ע חו"מ סימן רלא') שאפילו עשאוה לעביט של מי רגלים אין משהין אותה בביתו. ולקחה תחת כפות רגליו וירמסה. העשיר ענה לו בעזות 'הגם שאול בנביאים' (שמו"א י"א), וגם רבי צבי הירש יודע לפסוק דיני תורה? וילכו להם.

כאשר שבו לרבינו מ"ה רבי מנחם מענדל, שאל את הרבי ר' צבי הירש אודות המשקלות, אם מצאום מתקונים כדין תורה. ויאמר לו: כן, כי הכל כהוגן. הוא בצדקתו לא רצה לספר מפלוני העשיר שהעליבו, כדי שלא יענש על ידו מהקפדת רבו. אמנם כאשר שאל רבינו אח"כ את השני איך מצאו את המשקלות, סיפר לו את כל המאורע. מיד שלח רבינו את המשמש לאקושי בי כנישתא כי הוא יאמר דרשה בבית הכנסת, וצוהו כי על דלתות של פלוני בעל החנות, לא יכה בפטיש.

ויקהלו כל הקהל לבית הכנסת, ודרש להם בעניני משקלות ומדות. פלוני בעל החנות נתבהל מאד בשמעו כי בשלו כל הסער הזה, ויבוא לבית הכנסת, ושלף מסאניה לקבל נזיפה ויבקש סליחת הרבי הרמ"מ זי"ע על עוונו, ויאמר לו רבינו, כי ימחול לו אם יתן קנס חמישים אדומים, והוסיף לאמר: אתה אמרת כי רבי צבי הירש שלי אינו יכול ללמוד, מי יודע אם הריש מתיבתא שלך במרום יוכל ללמוד כמוהו.

והרבי ר' צבי הירש טרם בא בעל החנות לקבל נזיפה, היו שפתותיו מרחשין. ושאלוהו: על מה. ויאמר: כי יתפלל עליו שלא יענש על ידו, טרם יבוא לפייס את אדמו"ר הרה"ק.

(עטרת מנחם)

שמעתי מהרב מסטיטשין הגה"צ רבי יהודה זצ"ל, שהרה"ק רבי הערש מרימנוב בהיותו צעיר בחברת החייטים היה להם פעם איזה דחקות, ע"כ גמרו אומר שאחד מהם יתחפש לרבי, ויצא עם גבאים על פני הכפרים, ויקבצו מעות כדרך הרבי"ס וכה ישתפר מצבם בענין הפרנסה.

התחילו לחשוב את מי לעשות לרבי, עד שגמרו שהרבי ר' הערש הוא ראוי לאותו אצטלא, יען שהוא 'פרומער'. וקיבל עליו הר"ר הערש את ההנהגה, ולבש בגדי רבי ויצא עמהם על הכפרים. בהיותם בכפר א' בא אליו איש כפרי, וקיבל לפניו שיש לו צרות ועגמת נפש מהפריץ שלו, אמר לו הר"ר הערש אם תתן לי 18 רייניש תהיה לך ישועה [גם אח"כ כשהיה באמת רבן של ישראל המשיך בדרך זו לבקש סכומים גדולים, ובזה המשיך ישועה, כן היה דרכו בקודש מאז ומקדם כידוע], והגבאים שנסעו איתו האבן איהם געציפט, באמרים אליו הכי תחשוב שהנך באמת רבי (אף להרבי"ס שהלכו ע"פ הכפרים נתנו לכל היותר רק 2 פרוטות, ולא סכום עתק כזה) גם הכפרי טען עמו שיתן פחות, אמנם הוא באחת, שאם יתן סך זה דוקא אז הישועה בידו, ולבסוף ניצח הר"ר הערש, והכפרי נתן לו. ויאמר הר"ר הערש להכפרי שיקח את קנה

לדאבון ליבה אין כעת ביכולתה למלאות בקשת הרב, יען כי בעלה בא כעת מן הדרך מפעסט עיף ויגע, והלך לישון הוא ומשרתו ויקח את המפתח של ארגז הכסף ויסגור הדלת בעדם, וילך המשמש ויספר להרב את דברי האשה, ויאמר הרב למשמש כי דעתו שיקיצו את ר' יעקב משנתו, לכן ילך עוד פעם ויאמר כן משמו, ותלך האשה עם המשמש וידפקו על הדלת ששם ישן ר' ומשרתו, וכאשר ראו אין קול ואין קשב וידפקו בחוזק גדול, ולבסוף היו מוכרחים לשבור הדלת, ומאד נבהלו ורעדה אחזתם בראותם כי ר' יעקב ומשרתו מונחים מתים מן העשן אשר היה בחדר מחימום התנור, ונעשה צעקה גדולה ואנשים רצו ויביאו את הרופא, אשר צלחה לו להשיב את רוח המשרת אשר היה עוד איש צעיר, אבל ר' יעקב היה בן שבעים שנה איש חלש, ולא היה בו כח לעמוד נגד העשן, ולאשר בעיר רימנוב המנהג ע"פ צוואת הרב הצדיק ר' מענדיל ז"ל לכל ילינו את המת, באו אנשי חברת גחש"א להתעסק בצרכי המת, ואשתו צפורה רצתה אל הרב בקול מר צורח, ויאמר לה הרב רבי צבי שתתן לו קפ"ב דינרי זהב כמנין גימטריא שם בעלה, אז ילך בעצמו אף כי כהן הוא ויברך את המת שיקום מן הארץ, וכאשר בא לשם הרב פטר את אנשי החברה לביתם, ועל איזה אנשים ציוה להשיב את המת, ויחזיקו אותו בידם ויברך אותו, וציוה להניח מים חיים על ראשו, ואחר שתי שעות חזר רוחו אליו וחי עוד שש שנים. (מכת"י ספר מגדיל ישועות מלכו ח"ב)

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב ז"ע לפרש את דברי הגמרא בסוטה לפני הגאון רבי יקותיאל אשר זלמן ענזיל זצ"ל אב"ד סטריא בעל ה'ש"ת מהיר"א ז"ו [היה זה בהיותו בדרכו של הרה"ק מרימנוב לסאדיגורא לרגל בואו בקשרי השידוכין עם הרה"ק רבי ישראל מרוז"ין ז"ע, ובעוברו בעיר סטריא והלך לבקר את המרא דאתרא הקשה הרב לפניו על דברי הש"ס, מה סיבת החילוק בין מצות תלמוד תורה לשאר מצוות, וכן הלא מצווה ועומד מהר סיני (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה" ואין שייך תורה בעידנא דלא עסיק ביה], דהכי פירושו: ד'בעידניה' היינו שמקיים המצוה בזמנה ואז מגנא ומצלא גם לעתיד ולא דוקא בשעת קיום המצוה, וסגולת מצות תלמוד תורה היא שאף אם ילמד האדם 'שלא בעידניה' כגון הלכות פסח בחג הסוכות או הלכות סוכות בחג הפסח יקיים מצות ת"ת והיא מגנא ומצלא, והיינו דקאמר במצות ת"ת דמגנא ומצלי 'בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה', בין שלומד הלכות החג בחג ובין שלמד דבר שאינו מהלכות הנוגעות להלכה ולמעשה, משא"כ מצוה שיקיים לא בעידנא כגון האוכל מצה בחג הסוכות או היושב בסוכה בחג הפסח, אזי אגוני מגנא ואצולי לא מצלא, ואה"נ אם יקיים מצוה "בעידניה" כלומר בזמנה, הרי היא מגנא ומצלא

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע היה רגיל לחזור מאי דמרגלא בפומיה דהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב ז"ע: "אויף מיין ווארט, דער 'שאינו יודע לשאול' מאכט בעסער ווי זיי אלע", היינו שהבן שאינו יודע לשאול טוב הוא מכל הבנים האחרים ואף מן החכם, מפני שמאמין בתמימות ומקבל עליו הכל באהבה בבחינת "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס:). ואין לו שום סיבה להקשות קושיות וממילא אינו צריך לחפש לעצמו תירוצים, לפי שהכל טוב לו, ובזה הוא ערף אף יותר מן החכם השואל שאלות שאין זה תכלית השלימות

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרובה אשר בידו, וירה בו, וכן עשה הכפרי, אח"כ ציוהו הר"ר הערש שיעשה כן עוד פעם, ואחר שקיים, ציוהו שיעשה כן עוד פעם, ויעש כן. וכאשר חזר הכפרי לביתו, באו ב"ב לקראתו ובשורה בפיהם, שהפריץ ישב לו בביתו ופתאום נכנס אליו שלשה יריות מאיזה מקום, ונהרג על אתר (מפי הגה"ח ר' מרדכי מנשה זילבער שליט"א)

הרה"ק משינאווע אמר פעם, שבעת שראה את הר"ר הערש חזר מהאפית המצות ערב פסח, ראה א שטיק פייער (היינו שהיה הר"ר הערש אזוי צוקאכט דעמאלט).

וכאשר סיפר אחד דבר זה להגאון ר' מאיר אריק מטארנע, היה שם אחד ואמר שאולי נדמה לו להרה"ק משינאווע, וקצף ע"ז ר' מאיר אריק (שהיה מחסידי טשורטקוב ובויאן) ואמר, שאם הרה"ק משינאווע אמר כן בודאי ראה כן - נשט יעדער האט געקענט זעהן אז ס'איז פייער.

כשהיה פעם הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע אצל הרב מראפשיץ ז"ע, ובתו של הרב מראפשיץ התה צריכה לישועה, וביקשה מהחבריא שיעמדו לה לעזרה, אמר הר"ר הערש אם תתן סכום גדל כך וכך לפדיון יהיה לה לישועה, ותמהו על הר"ר הערש שמבקש סכום גדול כזה, וסיפרו זאת להרב מראפשיץ, כששמע זאת אמר לביתו אם ר' הערש ביקש ממך פדיון תתן זאת תיכף ומיד, ואכן נתנה המעות והיה לה לישועה. (אוצר ישראל)

בתחילת הנשיאות של הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע חלקו עליו כמה צדיקים, כי דרש הרבה מעות לפדיון, פעם הגיע איזה להר"ר צ' שהיה צריך להוושע בזש"ק, ביקש ממנו הר"ר הערש שמונה עשר רענדלאך, האיש היה עני ואביון וכל רכושו לא היה שמונה עשר רענדלאך. והדברי חיים ז"ע עמד ג"כ שם וריחם על האיש הנ"ל ואמר להאיש שהוא יברך אותו בלי פדיון, ואכן נושע האיש ונולד לו בן זכר, אבל אחר כמה שבועות נסתלקה האם והילד ר"ל, אמר אח"כ הדברי חיים שכל ימיו התחרט למה היה צריך להתערב בהעסקים של הר"ר הערש. (אוצר ישראל)

הרבי ר' הערש ז"ע אמר פעם, איך האב אין מיין לעבין נישט געטשעפעט קיין איד [בימי חיי לא ציערתי בשום פעם ליהודי] רק פעם אחת ראיתי בסעודה שלישיית איך שני אנשים מדברים באמצע שלש סעודות, אז נתתי דחיפה לאחד מהם ווי קען מען יעצט רעדן [האיך יכולים לדבר עכשיו] ואין לי חרטה על זה. (אוצר ישראל)

דרכו של הרה"ק רבי הירש ז"ע היה לחלק בכל יום חמישי שלש מאות ר"כ לעניים על שב"ק, פעם אחת בערב ליל ד' ספר הרב את הכסף אשר אתו בבית והיה לו רק מאה וחמישים ר"כ, ושם בעיר רימנוב היה איש אחד ושמו ר' יעקב, והיה איש נכבד ועשיר גדול, והיה לו מסחרים גדולים בעיר פעסט, אשר היה מתנהגים ע"י אנשים פקידים ומשרתים, והיה נוסע לשם לפרקים לפקח ולבקר את החשבונות, ואשתו צפורה היתה אשה צנועה בת הגביר החסיד המפורסם ר' לייבילי די מומיליס מלעמבערג, והיתה מלוה להרב כסף בשעת דחקו, רק היה הפקודה מאת הרב לבל תלוה לו יותר מן אלף וחמש ר"כ, וכאשר ראה הרב לאחר תפילת מעריב כי עוד חסר לו מאה וחמישים ר"כ, אמר אל משמשו תדע אשר באם לא יודמן לי כסף החסר עד חצות לילה, תלך אל אשת ר' יעקב ותלוה ממנה כסף החסר לי, וכן היה כי בחצות הלך המשמש אל אשת ר' יעקב ויאמר לה דברי הרב, ותען לו אשת ר"י כי

לע"נ האשה החשובה הצדקנית מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רי"ך) נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט					
לזכות הרוצה בעילום שמו שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"	להצלת נישה בן אסתר כולכה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב	להצלת טאיר יחיאל בן חנה סיכוא זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב	להצלת כונגס נענדל בן פרידא גילה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב	להצלת אפרים בן אסתר לאה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב	להצלת יוסף נתן בן רבקה טויבא זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM